

Микола КАРПЕНКО

*Ік слова  
на щоді*

*Лірика*

Видавець  
*Вадим Карпенко*  
Київ - 2010

Остання книга лірики Миколи Карпенка – лауреата літературних премій імені Павла Тичини, імені Володимира Сосюри і “Благовіст” – продовжує теми і мотиви двох попередніх його книг “Б’є в литаври синій вечір” і “Купальські вогні». Ліричні вірші різних років склали розділ “Як сльоза по щоді, прокотились літа...”.

В останні роки свого життя автор чимало потрудився в царині поетичного переспіву відомих творів (“Велесова книга”, біблійні книги, библини київського циклу). Його переклади і переспіви з Михайла Лермонтова, Леоніда Вишеславського та Вільяма Шекспіра представлені в розділі “Безсмертя стало за важку роботу”.

КАРПЕНКО Микола Іванович. Як сльоза по щоді. *Поетії*. –  
К. : Видавець Карпенко В. М., 2010. – 212 с.

**ISBN 966-8387-87-6**

© Карпенко Вадим Миколайович, 2010 р.

Редактор  
**Петро ЗАСЕНКО**

Комп’ютерний набір:  
**Любов Бубнова, Майя Яцко**

*Видавець щиро дякує  
Миколі Маркіяновичу Боровку –  
поетові (м. Бориспіль),  
Ігорю Михайловичу Забраню –  
сільському чолові і  
чолові селя Воронінько, а  
Василію Петровичу Казьміруку –  
директору ТОВ “ТТК”  
у Воронінько на Бориспільщині та  
керівництву А.Е.С. в Україні “Київобленсерво”  
за фінансову підтримку цього  
видавця*

*Любій правнучці Ірині  
присвячую оцю книгу.*

Мир і спокій – твоє означає ім'я...  
Хай перебуде такою вся дорога твоя!

*Автор*

...Я придивлюсь –  
яка ти хороша,  
посмішка прощі і погляд святий.  
Внуки навколо – міцна огорожа,  
звідки не вийду. Та й нікуди йти.

*Іван Чумак*



*Як слюза по щоці —  
прокотились літа*

*Вірші різних років*

Ти була журавкою для мене \_  
і літалось легко журавлю...

## СЛОВО ПЕРЕД КНИГОЮ

### I

О дай мені, Боже,  
із розуму й серця добути  
те слово міцне –  
гейби сур'ї напій старовинний,  
те слово-поткання  
із променів сонця цілющих –  
велінням Господнім  
дарованих світу живому!

...Чому я вертаю  
так часто в минувшину нашу?  
Бо справжнє натхнення  
підносить тоді мою душу,  
бо впитися можна  
борнею за землю отечьку,  
бо тільки у ній,  
в правдо-битві за волю Вітчизни,  
одвічні змагання  
можливо сповна досягнути.

І мудрість глибинна  
тоді опромінює слово –  
та мудрість, що справді  
героїв народних шанує  
і хоче, аби ми сьогодні  
мудрішими стали.

Якщо ж і не ми, –  
то хоча б наші діти й онуки...

Бо, може, не завжди  
герої в хоробрості мудрі,  
та навіть в немудрості –  
чесні, правдиві й хоробрі...

...І пращурам славу  
сьогодні нам гріх не співати,  
і гріх нам не вчитись  
на їх помилках, щоб мудрішати...

О світло одвічне,  
Господньої ласки свічадо, –  
хлюпни мені сил,

надихни мою душу і мову  
на дійство правдиве,  
на слово хвилююче й гідне!  
Молю тебе, Боже,  
як прадіди-предки молили,  
і душу свою –  
у молитві тобі одкриваю...

## II

Добридень, книго, ниво непочата,  
яке зерно ти приймеш у ріллю?  
Іще слова тікають, мов зайчата, –  
я кожне з них за буковку ловлю.

Іще сам автор знає і не знає,  
чи дружні сходи виткнуться з ріллі,  
і чи думки він власні осідлає,  
і чи зуміє втриматись в сідлі?

Вони, думки, проносяться, мов коні,  
іржання й тупіт кидають з імли, –  
і тільки задум, задум на припоні  
свою гарячу голову схилив!..

## МОЯ БОРИСПІЛЬЩИНА

### Вічна твоя слава

Ой ти, земле бориспільська,  
знає вся держава:  
наш земляк Павло Чубинський –  
вічна твоя слава.

Твоя слава – ветерани:  
юність їх мужніла,  
коли полум'ям багряним  
вся земля горіла.

Твоя слава – роботящі  
їх сини й онуки:  
вони батьківської вдачі,  
золоті в них руки.

Твоя слава небесами  
день і ніч літає –  
над полями, над лісами,  
над отецьким краєм.

Так помножимо завзяття,  
нам властиве зроду –  
і докажем, що ми, браття,  
козацького роду!..

*7. 07. 2004*

### А через Бориспіль дороги летять...

О краю мій рідний, краси благодать,  
колиско дідівської слави!..  
А через Бориспіль дороги летять  
до Києва і до Полтави.

Дороги летять і небесні, й земні,  
і світять вогнями довкола;  
і рідним гніздом рукотворній пташні –  
прадавнє Борисове поле.

Дороги летять між квітучих садів,



летять між хлібів золотавих,  
і там, де людина зростає в труді, –  
зростає і слава держави.

О дайте їй волю, розкуйте її  
від пут, що в'язали роками, –  
хай множаться сили, Україно, твої  
її золотими руками.

Хай серце зігріє краси благодать,  
додасть їй і творчої змоги!..  
А через Бориспіль дороги летять –  
земні і небесні дороги.

*9. 07. 2004*

### **Тобі, дорогий Воронькове**

Нам Богом земля оця дана  
і шлях від села до села;  
ти сотнею став за Богдана,  
тут воля козацька жила.

У пам'яті нашій сьогодні,  
у славі твоїй, Вороньків,  
звитяга козацької сотні  
і ратна звитяга батьків.

Ти знав і бої, і пожари,  
навали страшної огром, –  
та ворог не втік від покари,  
і сонце встає над селом.

І, міцно побравшись за руки,  
могилам святим з давнини  
приходять вклонитись онуки,  
вклонитись приходять сини.

Тобі, дорогий Воронькове,  
юнацького серця вогні,  
і предківське слово спадкове  
горить на твоїм знамені.

Безсмертям народним зоветься,  
щоб мати Україна жила,  
те слово від серця до серця,

як шлях від села до села.

*серпень, 2004*

## **НА РОКОВИНИ НАШОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ**

...Незалежності нашої  
спрагла річниця...  
Наввижається давнє  
і минуле насниться:  
пригадаємо кривду,  
і війну, і розруху –  
і високе стояння  
всестерплячого духу!  
На чому він тримався?  
Чим це все пояснити?..  
  
А минуле – минуло,  
і його не змінити.  
Хоч пояснювать нині  
можна зліва і справа:  
чом розпалася раптом  
“найсильніша” держава?!  
Сидимо та гадаєм  
у розхристаній хаті –  
власним пізнім умом  
та гріхами багаті,  
та доламуєм те,  
чого не доламали –  
ніби мало ми горя,  
сліз і злигоднів мали!  
  
Доживаєм своє;  
ну, а де ж наше віно, –  
хоч боролись за тебе  
і вмирили, Україно;  
хоч я вірю в людей,  
на землі моїй сущих?..  
Я б хотів, щоб на ній  
не було “неімущих”!  
Щоб один перед іншим  
не згинався в покорі,

щоб не визріло хамство  
на народному горі!..  
Нащо ж рушити хату,  
хоч вона й протікає, –  
коли іншого місця  
на подвір'ї немає,  
і поправити треба  
все на місці старої –  
на руїнах новітніх  
вже новітньої Трої?  
...Незалежності нашої  
спрагла річниця...  
Наввижається давне  
і минуле насниться:  
пригадаємо кривду,  
і війну, і розруху –  
і високе стояння  
всестерплячого духу.  
На чому він тримався?  
Чим це все пояснити?..  
А минуле – минуло,  
і його не змінити.  
То хоч двері відкріймо  
із кімнати в кімнату, –  
щоб провітрити дім,  
рідну батьківську хату;  
обійдімось без бійки,  
без образи-опали –  
на свою незалежність  
ми століття чекали!  
І умом, і трудом  
величаймось на світі  
та ловімо злодюг  
в добре сплетені сіті!  
А щоб кров не лилася,  
матерям не тужити, –  
так хай люди живуть,  
як їм хочеться жити...

2001

## ЯК ЛУКАША ІМЕННЯ ПРОЗВУЧИТЬ...

...Мов у полі той стоколос,  
як рясне суцвіття гілки, –  
оживає диво-голос  
Лукашевої сопілки...

Я з ним в житті лиш двічі привітався,  
на “добрий день” потиснув руку двічі.  
Але й тепер ті випадкові стрічі  
моїй уяві являться не раз.

І совість власна дечому навчить –  
судом постане, праведним і скорим,  
як Лукаша імення прозвучить:  
кому – вітанням, а кому – докором.

Покликана до сповіді душа –  
в покуту вергне, кине у неспокій:  
“Високий шлях Миколи Лукаша” – \*  
дає живущим і урок високий!

Смак вишуканий – суть, а не химера.  
Дух неупокорений – душі живої стяг!  
...Шлях “від Боккаччо до Аполлінера” –  
то гідний подиву тонкого Майстра шлях.

Далеко він і глибоко він бачив,  
душею чув гармонію світів, –  
і сам таким багатством багатів,  
яке й не снилось кривдникам ледачим.

А вже до послуг ріднії слова?!  
Владарював, розкошував у слові!  
Бо вмів зерно звільняти від полови, –  
а в тім зерні правічне ожива...

Високий хист судився чародію –  
і вчасно він в собі його відкрив:  
мов багатьох впокорював стихію –

---

\* Рядок Михайла Москаленка – назва його передмови до книги  
М. Лукаша “Від Боккаччо до Аполлінера” (Київ, “Дніпро”, 1990).

і власний світ божественно творив...

Його ж, як на повільному вогні,  
пекли лукаво кривда і сваволя,  
і самота, в тяжкі для нього дні,  
коли над ним позбиткувалась доля.

Він вік прожив із Музою у парі,  
хоч з побутом ніколи не везло...  
Та мудрий зір крізь скельця окулярів –  
як промінь той крізь збільшувальне скло.

Невже та й не наситяться підкови  
життів людських витоптувати цвіт?  
І жар трояндовий – і крові, і любові?..  
“Стомивсь. А в світі чорно від чобіт”.\*\*

У серцях змовкають скрипки,  
чорним крепом перевиті...  
“А сто коней стали дибки,  
на них вершники убиті”.\*\*

\* \* \*

Колись навколо каменя-чурила  
святий вогонь збирав сім'ю-рідню –  
і жив там Чур, як добрих духів сила,  
як оборонець роду і вогню...

Чи не звідтіль “прачу́р”, а згодом “пращур”, –  
як предків наших ймення дотепер?  
Або черінь, що гріє діток наших  
і свідчить всім, що рід наш не помер?

Із віку в вік так проростає правда,  
і не лишають батьківських осель  
весни й життя богиня – ніжна Лада,  
бог місяця й кохання – добрий Лель.

---

\*\* З перекладів Миколи Лукаша (Тундра Лисогорський і Федеріко Гарсія Лорка).

## МАНДРІВОЧКА ПАХНЕ

І знову доріженька мандрами  
запахла мені й повела  
туди, де цілющими надрами  
душевна краса залягла.

Де віє то громом, то ласкою  
карпатського вітру крило  
і прямо до стаї вівчарської  
тече жолобком джерело.

Де ліс гомонить, передзвонює  
і творить не вік і не два  
класичні сонати й симфонії –  
аж обертом йде голова.

Де беркут на здобич вистежує –  
непрощений множачи гріх,  
і пахне димком та кулешою  
гостинний у горах нічліг.

А вдачі прямої і гордої  
вершин і низин хазяї  
віч-на-віч з гірською природою  
проймаються духом її!

1964

## ПОЛОНИНА, ПОЛОНИНА...

І

...Сьогодні в горах дощі в дві зміни  
звели з туману високі стіни,  
послали стелю із клоччя-вати,  
втопили в мряку мої Карпати –  
й нема дороги людському зору  
за десять кроків на Чорногорі.

Та серцем видно ясніше й далі.  
Я бачу небо, немов з емалі,  
всю Верховину, навік свободну,  
всі гори й доли, всю землю рідну,

а ще я бачу крізь млу туману  
тебе, далеку, тебе, кохану.

## II

Вітер гори взяв  
в оренду –  
водить хмари низько-низько.  
Гість шукає тут легенду,  
а гуцули – пасовисько.

Їм не раз ліси й верхи ці –  
не одні суцільні чари,  
як зненацька сніговиці  
заженуть овець в кошари.

...Сидимо побіля ватри,  
одяг сушим, грієм ноги  
і уточнюєм на завтра  
в чабанів стежки-дороги.

А вони ж – немов опришки,  
в позах вільних і недбалих,  
мов живий малюнок з книжки,  
як за Довбуша бувало.

Тільки кожний з нас помітив:  
стали люди менш суворі,  
як згадали ми про квіти,  
що ростуть на Чорногорі.\*

Посміхаються у вуса,  
а безвусі – щиро й тепло.  
– І невже ота спокуса  
тягне вас у саме пекло?

Плай покажем, нам не шкода,  
якщо простір малий оку.  
Ми ж, гуцули, звикли зроду  
до смеріччя, до потоку  
і до каверз Чорногорки,  
що, бува, і влітку студить...

А тим часом теплим зором

---

\* Йдеться про квітку едельвейс – шовкову косицю.

вівчарі блукати будуть,  
повідаячи усе це,  
по верхах, де грому гули,  
бо навік в гаряче серце  
“пекло гір” взяли гуцули.

1964

## СКАЖІТЬ МЕНІ

Скажіть мені, коли хто правду знає,  
а я її від інших не втаю:  
чому ніде сопілка так не грає,  
як в тому полонинському краю?

Внизу туман, вгорі блакитне море.  
Вівчар на камінь сперся, виграє...  
І ліс притих, заслухалися гори,  
і ми в задумі – кожен про своє.

Безмовно тут, коли нема людини  
з веселими отарами з долин, –  
ні шум-потоків, ані гнізд пташиних  
на висоті квітучих полонин.

Хоч би одна знялася в небо зграя  
і співом потривожила блакить...  
Хіба десь беркут хижо прокружляє,  
озветься звір чи вітер прошумить.

А сопілкар оте безмовне царство  
за мить коротку владно заселя  
потічків дзвоном, балакучим птаством –  
всім, чим гримить заселена земля.

Бо хто сказав, що серце у гуцула  
належить горам – тільки і всього?  
Воно і горде, і тривожно-чуле,  
й розлука ранить боляче його.

Десь там внизу, над Черемошом бистрим,  
коли купає зіроньки ріка,  
не він – хтось інший потаємним свистом  
свою зорю вечірню виклика.



Та він пожде – гуцул чекати вміє.  
“Ось тільки ти – чи згадуєш, чи ждеш?..”  
Вівчар на камінь сперся у замрії.  
І я також замріявся...

А все ж –  
Чому ніде сопілка так не грає,  
як в тому полонинському краю?..  
Скажіть мені, коли хто правду знає,  
а я її від інших не втаю.

1962

### ХОДИТЬ СОН КОЛО ВІКОН

Не спалося, – а ніч, як море.  
*Тарас Шевченко*

Крізь дошки підлоги, як день поник,  
мороз добирався до тіла,  
і навіть вовняна ковдра-ліжник  
не скоро мене зігріла.

Од ватри тягнуло їдким димком.  
Не спалось. А ніч – як море...  
Отак і змагалися – хто кого  
за північ хоча б поборе:

дрімота – мене, а чи я – її.  
“Здавайся, – шепоче, – досить!..”  
І раптом вона голоси чийсь  
знадвору ледь-ледь доносить.

– Втомилась, Марічко?..  
– Втомилась, ая!

Поміг би доїти зранку,  
аби не дрімала любка твоя,  
Марічка твоя, Іванку...

– Легіні піднімуть мене на сміх, –  
несміло перечив голос,  
в якому бажання земних утіх  
із гонором власним боролось. –  
Постій хоч хвилиночку!..

– Спати пора,  
у липні коротка нічка!.. –

І чутно було, як за дужку відра  
взялася його Марічка.

Поправила посуд, мабуть, при вікні.  
Ступила. Торкнула клямку.  
– Скажи ж хоч словечко хороше мені!..  
– Скажу: на добраніч, Іванку!..

А двері мовчали, хоч стихли слова,  
аж поки, не дуже лунко,  
озвалася ніч, мов істота жива,  
зітханням і поцілунком.

“А, може, то був довгожданий знак, –  
так сам я собі пророчив, –  
Що здався цієї ночі юнак  
на ласку й милість дівочу?..”

І тепло зробилося під ліжником,  
і сон прилетів, як птиця, –  
і снилось мені всю ніч молоко  
у чистих дзвінких дійницях.

1962

### З ВЕРХА НА ВЕРХ

*Романові Іваничуку*

Скінчився ліс. Іти стає все важче.  
Вже позначають кам'янисту путь  
сосни гірської непролазні хащі,  
яку гуцули жерепом зовуть.

Переплелись стожильно і сторуко  
повзучим гаддям чорні стовбури...  
А що, як раптом вилізе з них вуйко –  
старий господар славної гори –

і зареве:

“Життя од вас, туристи,  
мені нема! Звідкіль ви і чого?!”  
А, може, просто схоче нас поїсти  
і на сніданок візьме одного?..

Та Піп-Іван зненацька жестом щедрим,

аби розвіять версію таку,  
підносить нам рожеві рододендри  
із ледь вловимим запахом бузку.

Тут їх – моря, озера і озерця.  
Пливе над ними хмарками туман,  
а поміж них то зникне, то озветься  
згори до нас гостинний Піп-Іван:

“Стомились, чей?

Нарвіть альпійських квітів,  
Спадить на пружну постіль з ялівця.  
Ну, де, скажіть, ви знайдете на світі  
таку красу принадну, як оця?..

Я вам зберіг і квіти, і сніги ці,  
і з давнини старий, аж сизий мох;  
з моїх джерел напийтесь, наче птиці,  
моїм повітрям дихайте за двох!

Тут час дрімав і вічність спочивала,  
тут всіх стихій стикалися лоби,  
тут сто легенд – пильнуйте їх начала!  
Тут сто казок – шукайте їх скарби!  
Та я для вас опришком навіть свисну,  
хоча й ношу наймення панотця...”

Беріть у вірш, беріть усе це в пісню,  
беріть у вуха, в очі і в серця!

1962

### **КАМІННЯ ПРОМОВЛЯЄ**

От-от дістанемось вершини,  
але в туман яка хода?..  
Та ще й бентежить нас єдине:  
загубим напрямок – біда!

Це відчувається в розмові,  
хоч прямо скажеш – засміють...  
А зліва велетнем казковим  
холодні камені встають.

І замовка невчасне слово –

шукаєм знаку на снігах,  
чи не лишила випадково  
яких слідів людська нога?..

І раптом – є орієнтири!  
Тепер спокійно можна йти:  
лежать камінчики чотири –  
в проміжках кроків двадцяти.

Хтось піднімався перед нами  
учора, в дощ і снігопад,  
і шлях позначив камінцями  
на дикім гребені Карпат.

Чи не отих завзятих троє,  
що не пристали на нічліг?..  
І до позначки до старої  
іще один камінчик ліг.

Бо хоч позаду йдуть хлоп'ята,  
яких веде туристський бог, –  
нам честь велить покласти п'ятий  
до попередніх чотирьох.

*1964*

## ПОЄДИНОК

Чорний Чéремош із Білим – два брати,  
та характер у цих родичів крутий.

Коли Чорний угамується на мить –  
валунами Білий Черемош гримить.

А як Білий чисті води понесе, –  
тоді Чорний в битві гривою трясє.

Не стихають, люто піняться, презлі,  
аж до Пруту у єдиному руслі.

Тільки світла переборює вода –  
все наносне сірим мулом осіда,

і до моря плинуть хвилі голубі...  
Я ж дивлюся і міркую сам собі:

чи не так воно буває і в житті,

як стрічає правда кривду на путі?  
Хоч запекла, хоч і люта боротьба,  
тільки ж кривда проти правди – заслаба!

1962

\* \* \*

От і знову в позолоту  
одягаються Карпати –  
літо скінчило роботу,  
літо хоче подрімати.

Ти ж трудися на здоров'я,  
люба осінь, вірна ділу,  
доки грудень в узголов'я  
покладе подушку білу.

А зима спита ласкаво:  
– Чи не твердо спать? Ой леле!.. –  
І наліво, і направо  
пуховик м'який простеле.

1963

## ЛИПНЕВИЙ ТРИПТИХ

1

Надворі – липень. О такій порі  
на вудку риба йде, прудка і гостропера,  
й на заході виблискує Венера –  
ім'я богині дано цій зорі.

Та поклоняються найбільш богині ті,  
кого любов зове пташиним свистом,  
хто всупереч суворим моралістам  
не може бути в цей час на самоті.

А в медогонках теплі стільники  
вже крутяться, бо обважніли рами, –  
і бризкає, і пахне мед так само,  
як пахнуть ранні квіти і садки.

Та бджоли й далі вирушають в путь  
по мед, що люди липовим назвуть.

2

Вночі ж на півдні молодий Сатурн  
 красується в сузір'ї Козерога,  
 а вже лівіш, з ім'ям ще Зевса-бога,  
 Юпітер – винуватець грізних бур.

Він “гонить хмари, блискавку і грім  
 пускає”, як написано в Гомера,  
 бо вся земна і вся небесна сфера  
 в античний вік трималася на нім.

Та то було в минулому, колись,  
 а нині він, у вік людського злету,  
 блищить вгорі, неначе крапля меду,  
 що з медогонки бризнула увись.

Чи бджілка, перевтомлена й мала,  
 до вулика чомусь не донесла.

3

А на світанку рум'яніє схід,  
 і поки Сонце збудиться – тим часом  
 планеті нашій засіяє Марсом  
 хоч на одну хвилинку небозвід.

Та чом це смуток в Марса на чолі?  
 З початком липня, в ранки непохмурі,  
 чому це заклопотаний Меркурій,  
 шолома знявши, ледь кивнув Землі?

“Я не вістун, а Марс – не бог війни,  
 ми в гості ждем трудівника й поета  
 і провіщаєм день тобі, плането:  
 от-от устане Сонце з глибини,  
 людей розбудить і пошле вперед  
 бджолу веселу по цілющий мед”.

*1968–1970*

\* \* \*

Сконала ніч –  
 і сонце сміхом бризка,  
 і по орбіті завченій кружля  
 всього живого трепетна колиска  
 із материнським іменем – Земля.

Їй не нові народження і тління –  
мільйонноліття в неї сивина!  
Та вперше їй гойдати покоління  
людей, яким позаздрила й вона.

Мов літній дощ,  
його стремління тепле,  
хоч неспокійно в сизоокій млі...  
Многостраждальна, всеплодюща земле,  
багато зморщок на твоїм чолі!

Як віспою, війни громами зрита,  
поорана –  
стрясалася ж біда...  
І падали під танки й під копита  
юнацькі врода й сила молода.

Невже дамо,  
щоб з дикої сваволі  
людське життя погасло, мов свіча?  
Ти нас, плането, прийняла доволі  
від голоду від кулі й від меча.

І ми, одвічні спадкувавши муки,  
в ім'я життя – найвищої мети –  
готові взять тебе на власні руки  
і від страхіть воєнних вберегти.

1976

\* \* \*

Прожитим дням ти чесно глянь у вічі –  
хай пройде їх непереборна рать...  
На світ, говорять, не родиться двічі,  
мовляв, не жити двічі й не вмирать.

А я візьму, візьму і заперечу  
цей древній вислів, як нудний наплив:  
хіба ж для того силу молодечу  
на вічний труд Всевишній запалив?

Якщо ти взяв хоч іскорку нехитру  
в своїх батьків, учителів своїх,-  
неси її, роздмухай проти вітру  
в новий вогонь, щоб обезсмертить їх.

А той вогонь нащадок запримітить –  
і житимем: і він, і я, і ти,  
бо догориш – од тебе хтось засвітить,  
щоб жар думок у вічність понести.

Так не лякаймося вислову старого,  
в гарячих переконаннях тверді:  
хіба ж коли кінчається дорога,  
якщо по ній крокують молоді?..

Все, що було, і все, що потім буде,  
всі подвиги, великі і малі,  
прославлять в небі сонце білогруде  
і праведна дорога на землі.

1971

\* \* \*

На серці гарно так і легко,  
немов у ті далекі дні,  
як на крилі приніс лелека  
русяву донечку мені;

як в пору ту, котру не можна  
забути, викреслить дарма,  
бо там стосунків хвиля кожна –  
була поезія сама...

Там наша молодість зосталась –  
тривожних літ

діла трудні...

Зосталась там і прописалась  
навік в старому Бурштині.

Зберігши все, як цвіт у брості,  
що в дні травневі розквіта...  
І все частіше кличе в гості  
далека молодість ота.

\* \* \*

В розлуці я жду – не діждуся стрічі.  
щоб милим серцю глянути у вічі.  
Та час мине – і затишок обридне,  
немов та барва, що раптово зблідне, –



і вже щось мучить, щось мене тривожить...

І гірко так, чом зрозуміть не можуть  
одвічного неспokoю мого, —  
бува, до примхи міряють його  
і завдають найтяжчого жалю  
за те, що я неспокій той люблю...

\* \* \*

От ми й знову ходим сумовиті.  
Жаль — в серцях, а в поглядах — зима...  
Наче й справді нам на білім світі  
вже ніяких радощів нема.

Що ж це сталось — лихо непоправне,  
на комусь — невірності печать?..  
А в повітрі знову пахне травнем,  
гуси по-весняному ячать.

Зеленіють на каштанах віти,  
набухає повинню вода.  
В час такий не можна не радіти,  
і біда в цю пору — не біда.

Чом же ми спіткнулись на півслові,  
ходимо тривожні задарма?  
Чи такі закони у любові,  
чи тому, що зовсім їх нема?!.

\* \* \*

“Жнива ідуть...” —  
Буденна мова.  
А ти подумай — і не схиб:  
це йде на рік життя основа —  
хліб,  
всесдержитель чесний — хліб!  
Це там, у гуркоті комбайна,  
в пшениць пахучому пилу,  
складає нива урожайна  
всім годувальникам хвалу.  
Зорать,  
посіять  
і зібрати —

на тім не скінчено труди:  
їм вічну битву починати  
в гарячій серпні,  
як завжди.  
Ще тиждень, другий –  
і за обрій  
ген-ген простелиться рілля...  
І мовчазний,  
суворий,  
добрий  
сівальник вийде на поля.  
І знов надія вся –  
на нього,  
бо кров життя –  
в отій сівбі,  
бо неможлива перемога  
без хліба  
в нашій боротьбі.

\* \* \*

Хоч сонце зроду сну не знає,  
встає бадьоре з-за ліска.  
І променів, як пташок зграї,  
на вольну волю випуска.

Немов дитя, знайшовши втіху,  
сміється радо, а за мить мить  
аж загойдається од сміху,  
і – покотилося в блакить!

Невтомне, щедre і ласкаве,  
розгонить холод і пітьму –  
і вся земля співає славу  
і усміхається йому.

### **НА ТЛІ ЗЕЛЕНОГО І МОЛОДОГО (Бавлячи маленьку Юлю)**

...Уже батьками стали твої діти,  
зростають і онуки вже твої...  
І хоч душа ще здатна шаленіти,  
а тіло вже не слухає її.

Так непомітно і приходить старість –  
і зайве хвилюватися дарма,  
адже нічого вічного нема:  
бере своє зелена буйна парость!

Отож сховай сльзу печальну й тиху –  
приреченості камінь не проб'єш:  
останнім платиш нині за утіху,  
останній дар кохання віддаєш.

І все ж з тісю вірою у вічне,  
що нам її на все життя стає,  
беру на руки онуча піврічне –  
надію і продовження своє.

Воно іще на ноги не зіпнеться, –  
а як бажає встати і піти!  
Воно повзе до тебе і сміється,  
як повз колись і як сміявся ти...

1992

\* \* \*

Розгорне у небі високім  
метелиця білий сувій –  
сніжинки з минулого року  
у рік завітають новий...

Тоді спалахнуть на ялинці  
оті традиційні вогні, –  
й життя вже на новій сторінці  
твої рахуватиме дні.

І справи, що звершені чесно  
у творчій праці, в боротьбі, –  
у пам'яті раптом воскреснуть  
і серце зігріють тобі.

І кожний той день, що прожито  
із гідністю, без каяття, –  
не соромно буде вмістити  
в річному балансі життя...

А поки новий зустрічати –  
не вперше радіємо ми

сніжинок веселим десантом,  
оздобі і примхам зими.

І щирості в слові людському,  
і злагоді в кожній сім'ї...  
щастя ж вам у році новому,  
за успіхи, друзі мої!

1968

\* \* \*

Як за рідним краєм засумую,  
у село, до неньки попрямую.  
Та в яку б я не приїхав пору –  
не виходить мати моя з двору;  
не розкриє синові обійми,  
з печі хліба свіжого не вийме,  
не промовить ні слівця привіту,  
не затягне пісню сумовиту  
про оту вдовицю нещасливу,  
що сльозами засівала ниву...

Мамо, мамо, на яку ж стежину  
ти порадиш вийти тому сину,  
і з якого боку виглядати,  
щоб тебе угледіть,  
моя мати?!

1968

### НЕ КАЖИ НІКОМУ

Не кажи нікому, що в зеленім гаю,  
як прилине вечір, я тебе чекаю,  
не звірай любові ні одному слову.  
бо підслуха нічка двох сердець розмову.

Не співай, ідучи рано по стежині,  
бо почують гори і розкажуть сині,  
як серця з любові б'ються опівночі,  
як палають жаром вустонька дівочі.

А якщо розлюбиш і підеш від мене –

не розказуй людям про той гай зелений,  
і про ту стежину у краю гірському,  
і про тії ночі не кажи нікому.

1966

## ПЕРЕД ФОНТАНОМ СЛІЗ В БАХЧИСАРАЇ

Фонтан любви, фонтан живой!  
Принес я в дар тебе две розы.  
*О. С. Пушкін*

Літа ідуть, а серце мов юначе –  
я розумію, чому камінь плаче.

...О незбагненна ти,  
жертвна муко серця!  
Яке в кого не є, а суті не змінить:  
камінне – й те на стукіт відгукнеться,  
на стукіт і залізне продзвенить.  
В такому тяж оселяться вагання  
і пристрасті підступна западня,  
бо вже як в серце стукає кохання –  
воно й фортечні брами відчиня.  
Воно тенета золоті снує  
у дотику, у погляді, у віршах;  
воно людей підкорить наймудріших,  
і вирватись найдужчим не дає.

Оцей фонтан – як свідчення старе:  
в жорстоке серце хана Крим-Гірея  
невільниця звичайна, а не фея  
сльозу страждань вдихнула Делярє.  
І пеклом ханові здавався Бахчисарай,  
і марним все життя –  
у страхах і розбої –  
без квітки любощів, без ночі голубої:  
померла Делярє – і сам хоч помирай  
в шовковім зашморгу її пахучих кіс...

Стою, замислившись, перед Фонтаном сліз,  
де дві троянди пушкінські лежать  
і звільна-звільна краплі дві біжать,

мов по щоках, – з одної таці в другу,  
як символ вічності,  
що не збавляє тугу.

1975

## ГОРА ВИДІНЬ

Від сонця схована в дерев прозору тінь,  
над царством кипарисів і прибою,  
стоїть і кличе названа отбою  
гора Видінь.

На верх її доріжка круто в'ється,  
де низькорослий дуб, грабиння і кизил,  
і серце, поки той долах схи́л,  
так лунко б'ється!

Так лунко б'ється серце, а душа  
підноситься над морем і лісами –  
всі́ма, як є, співає голосами,  
себе втіша.

Втішає тим, що радість – не мине,  
що ми – навік і день оцей – навіки,  
і почуття, як повноводі ріки:  
“Люби мене!”

І хвилі трав, перейдені убрі́д  
до тих видінь в світах чагарникових,  
де двійко оленів на золотих підковах  
лишили слід.

Де нам відкрилась далеч без кінця  
і наша юнь за даллю голу́бою,  
де ми були так лагідні обоє,  
як тінь оця.

І в межі наших вічних володінь,  
допоки ми й живі на цьому світі,  
дарована у зелені і в цвіті  
гора Видінь.

1975

## КИПАРИСОВА ВІТЬ

Хоч не забув, а згадуй ти мене.  
*Андрій Малишко*

У мить прощання – найсумнішу мить –  
у хвилі не монети копійчані  
ми кидали, а слухали в мовчанні,  
як вічне море віщо нам шумить.  
Журилась хмарка на твоім чолі,  
росились очі – небеса бездонні...  
І гілка ця зігріла нам долоні –  
у сповитку три шишечки малі.  
“Візьми її – у край свій понеси,  
де сестри кипарисові – смереки  
так само рвуться в небеса далекі  
і, ніби море, гомонять ліси.  
А шишечки – їх трійко, ти поглянь! –  
Нехай не буде троє тиж бажань,  
які для тебе сповняться віднині  
моїм ім'ям...”  
І на журній хмарині  
засяло сонце, обрій увінчало.  
І теплохід відходить од причалу  
десь на Гурзуф. Ставало всюди людно.  
“Прощай! – ти промовляла ледве чутно. –  
Та усміхайсь – тобі це до лица...”  
І щось велике увійшло в серця  
у мить останню нашого прощання...  
Нехай же перше сповниться бажання –  
із трьох, мені дарованих, одне:  
“Хоч не забудь, а згадуй ти мене”.

1975

## ВІТЦІВСЬКЕ

*А. і С.*

Маю в серці мрію гожу  
і радію з того:  
запрошу тебе на ложе  
Току Золотого!  
Занесу тя в сині гори  
крутими стежками,

де Олексіві комори,  
де Писаний камінь.  
Буду там стрічати ранки  
і тебе любити, –  
хоч нелегко з подолянки  
гуцулку зробити.  
Ой ти, Довбуше-ватажку,  
золотий легіньку,  
ловив і ти білу пташку,  
як вподобав Дзвінку.  
То ж не смійся, достобіса,  
спершись на ялицю:  
як не вийде олень з лісу –  
вийде олениця.  
Як не вдарить гук з пістоля,  
то заплаче скрипка...  
Красень явір чи тополя –  
берегтиму кріпко.  
Дуб крислатий чи калина, –  
а з одної пісні:  
наша рідна Україна  
їх до серця візьме.

1973

\* \* \*

Не в моднім якомусь платті –  
Веселе дзвінке на ймення,  
в сестринським білим халаті  
приходить моє натхнення.

За всім воно допильнує,  
на ноги поставить здужа.  
Я трішки навіть ревную  
його до красеня мужа.

Я трішки навіть боюся  
сказати щось необачне...  
А втім, простіть, бо спізнюся  
на дороге побачення.

Он воно вже сміється,  
он його чути кроки –  
і серце тепліше б'ється,



й добрішає світ широкий.

А в нього ясна усмішка,  
а в нього слова суворі:  
– Не забувайте – ви хворі,  
не можна вставати з ліжка...

Не можна вставать?

Не треба,  
ще ж є в нас уяви крила:  
візьму й понесу у небо  
тебе, о хмарино біла!

Я вічний політ приємлю –  
хвилюй мене, сило дужа!..  
А втім – вертаймось на землю,  
щоб не гнівити мужа.

Веселе, дзвінке на ймення,  
мати дочки та сина,  
біляве моє натхнення  
й законна чужа дружина.

1973

\* \* \*

Скажіть: була чи не була  
ота, що вік зоріє?..  
В чужі затоки заплива  
моя далека мрія.

Хоч похвалявся я давно:  
“Не дам її нікому!”  
А роки суднами на дно  
лягли в бою морському...

1970

\* \* \*

Коли в село приїду у відпустку, –  
мене стара сусідка зустріча  
і кінчиком приношеної хустки  
незримі сльози витира в очах.  
“У матір весь... Жила б покійна мати –

оце б синкові порадила як...”  
Бабусі наші люблять співчувати,  
за це не вимагаючи подяк.

Розпитують, з якого ж то я краю  
(мовляв, далекі чи близькі світи?),  
і як живу, і скільки заробляю –  
й на все те мусиш відповідь знайти.

Бо спробуй і не вислухай, мов рідних,  
а, просто привітавшись, обмини, –  
то з добрих, по-старечому привітних  
у злих ворон обернуться вони.

Накаркають:

“Зазнався, загордився,  
забув, де пелюшками сповили.  
Воно й не диво, бо таким вродився,  
бо й предки гонористими були!..”

Такі вони, бабусі наші, люті,  
коли їх добрим словом обійти...  
Вони не встигнуть іншими вже бути,  
та встигнуть зрозуміти, хто є ти...

*1967*

### **СЕРЦЕ ІМЕНЕМ ТРИВОЖУ...**

Люда, Людочка, Людмила –  
серце іменем тривожу,  
зупиняючи зраділо  
рано-вранці листоношу.

Може, вісточка домчала –  
як не лист, то хоч листівка;  
може, Люда написала  
по-школярськи речень кілька?

Та в очах поштарки – смішки  
ще й словами сміх пролився:  
видно, лист послали пішки –  
от він трішки й забарився!..

Звідки дівчині-поштарці  
знать моїх чекань тривогу,

що і ввечері, і вранці,  
кожний день руша в дорогу.

В край, де Рось – весела річка,  
її хвиль одвічна мова, –  
про яку Нечуй-Левицький  
так сказав колись чудово.

Де землі краса зелена  
і моєму серцю мила,  
де листів чека й від мене  
Люда, Людочка, Людмила...

1965

### **А СЕРЦЕ ПРОЩАТИСЬ НЕ ХОЧЕ...**

*Пам'яті Олекси Мусієнка*

\* \* \*

...Де зустрілись ми вперше?  
Зблисне раптом, як сонце з-за хмар,  
давній рік шістдесятий –  
вже звідтіль, із двадцятого віку.  
У столицю, до Києва,  
залишивши на тиждень домівки,  
з молодіжних газет  
ми приїхали на семінар.

І – знайомства, знайомства  
в тіснім газетярським гурті!  
Отоді ми уперше  
взаємно й потиснули руки...  
Не пригадую вже,  
що взяли ми з тієї науки?  
Та побільшало друзів  
з тих днів у моєму житті.

Я для тверджень своїх  
маю досить поважних підстав:  
Мусієнко Олекса  
між нас виділявся яскраво:  
слово – розум і блиск!  
А красива шляхетна постава,  
а той прозирк в очах,

що бентежив,  
але й чарував?

Зовні – дотеп і жарт:  
з ними легше по світу іти;  
а всередині – біль,  
отим словом дотепним прикритий...  
Нам приємно було  
зустрічатися і говорити,  
бо розвиднілось нам:  
по нещастю – ми рідні брати.

Так запало у душу –  
і зробилося тепло душі.  
І наступні усі  
наші дружні і бажані стрічі  
тільки зблизили нас –  
й не лишилося на пограниччі  
поміж наших сердець  
ні канав, ні колод, ні межі!

Бо нас доля подібна  
з дитинства за руку водила;  
ми покривджені змалку,  
пограбовані змалку об'а:  
в нас украла батьків  
лицемірна й жорстока доба, –  
як малих пташенят,  
неоперених, посиротила...

І сьогодні так важко  
на серці мені зашкребе:  
по тобі навіть небо  
сльозами рясними струмоче!  
Попрощалися ми,  
але серце прощатись не хоче,  
та й не буде прощатись –  
пам'ятатиме серце тебе.

\* \* \*

...Моя дивізія звільняла твій Зіньків,  
сто тридцять шоста, в пору урагану...  
І спогади живих фронтовиків  
колись ти став збирати для роману.



всі проблеми найгостріші,  
найсердечніші розмови...

Гір верхи на виднокрузі,  
тлуми душ і волі тлуми...  
І нові для тебе друзі,  
враження нові і думи.  
Черемош бурунив води –  
так і ти розмову правив –  
і нескорений, і гордий  
Довбуша тезко з Полтави.

І смerek живиця-смолка  
засльозить у згадках зримих...  
Словом трепетним “о полку”  
теж збирав ти нескоримих!  
Сонце чорне... Білий морок...  
Аби нас не корчив протяг, –  
друг мій лицарем суворим  
став на Золотих Воротях!..

А одгримав грім у небі,  
заросли окопи в полі, –  
рятував з архівних склепів  
всезертовний спадок волі!  
Для Вкраїни, товариства, –  
як меча на битви стрічні,  
давнім холодом дитинства  
люто вражений навечно,  
геноцидом, етноцидом –  
з муштри вищого ґатунку...

І на вітер слів не кидав,  
і в собі шукав рятунку,  
у громаді, що прозріє,  
в Україні, що постане –  
споконвічна наша мрія,  
наше свято довгождане!  
Все, про що дізнався, скаже –  
лиш дослухайтеся, браття!

Ой ти, кобзо нервів наших –  
гнів, і стогін, і прокляття!..  
Та чи втримаєшся довго

в отакій напрузі люгій?!  
Ти на світ прийшов у лютім,  
в лютім і скінчив дорогу...

... І сьогодні так щемно  
на серці мені зашкребе:  
по тобі навіть небо  
сльозами сніжинок шурхоче!..

Попрощалися ми,  
але серце прощатись не хоче,  
та й не буде прощатись –  
пам'ятатиме серце тебе.

\* \* \*

...Як побороти нам печель-журбу,  
як справитись з трагічно-непоправним?!  
Зігрітий щедро переможним Травнем –  
розіп'ятий ти Сандармохом був!

...Ось він стоїть, живісінький стоїть  
поперед нас, усміхнений і гнівний,  
тримаючись упевнено і гідно,  
він, що умів картати і жалить.

Ледь-ледь за спину руку закладе,  
краватку править, поправля відлоги, –  
і слово точне з болю і тривоги  
і знайде ціль, і в душу западе.

Я навіть заздрих трішечки не раз  
його умінню вголос міркувати –  
хай інколи і дещо різкувато,  
та чесно й прямо дивлячись на вас.

Відкритий сам – відкрито і дививсь  
у зал чи співбесідникові в очі...  
І його слово, мужнє й правдоторче,  
належно поцінується колись.

Бо за життя хвали вагомий гріш  
ми поскупились другові подати...  
Без нагород ідуть у бій солдати –  
медалі й ордени знаходять їх пізніш.

Скаажімо їх, хоча б тепер скажім –

слова, що пам'ять в спогади запише...  
Жаль – їх Олекса не почує більше –  
отих послань від серця, із душі.

І все ж – скажім: і людям, і собі  
та побратима духові живому –  
туди, в незнаний світ,  
з цього земного дому,  
бо сором нас пектиме, далекі...

\* \* \*

Ти на цвинтарі Байковім  
поблизу своїх друзів лежиш,  
де останнє “прощай!”  
край твоєї сумної могили.  
Рідний вітер тобі  
повіває з дніпровських узвиш,  
рідні доли тобі  
вже дарують підсніжники білі.

І сьогодні так гірко  
на серці мені зашкребе:  
по тобі навіть небо  
сльозами ясними струмоче!..  
Попрощалися ми,  
але серце прощатись не хоче,  
та й не буде прощатись –  
пам'ятатиме серце тебе.

*2-5 березня 2002 р.*

\* \* \*

...Шовковиця в стобарвних ризах –  
живим наметом у дворі...  
Збираєм ягоди – я знизу,  
а пташки трудяться вгорі.

Щебече зграйка галаслива,  
літає, гілля трясучи!  
І опадає ягід злива,  
мов фіолетові дощі.

А я замурзатись не хочу –  
і до пташок отих гукну:



– Чекайте, блузу я робочу,  
як парасолю, одягну!

Та й порадієм літу, пташки,  
споживши ягоди смачні;  
чекайте, якщо вам не важко –  
сорочка ж світла на мені...

## ПЕРШОТРАВЕНЬ У ВОРОНЬКОВІ

...В думках – город, а не парад:  
садить картоплю на осоння...  
“Тюрма міцна, та чорт їй рад!” –  
всміхається сусідка Соня.  
“Одвічні знехтуєш труди –  
то не допоможе й дідько лисий!,,”

Хоч із блокнотом вслід ходи –  
дотепні вислови записуй,  
що з вуст сусідки мимохить  
доречно скрапують щоднини...

Ви золоті оті краплини  
душею спраглою ловить!  
Бо слово пташкою спурхне,  
бджолиним дзвоном одлунає...  
Воно мене не обминає –  
хвилює й радує мене!

*1 травня 1996*

\* \* \*

*Анатолію Василюку*

Опирайся судьбі чи корися судьбі –  
доля вершиться волею неба...  
Ніби жив і не жив,  
а вже ось і тобі  
б'є у дзвони пора полуднева!

Все, що юно цвіло, – обліта, одцвіта.  
Все, що сталося, – у пам'ять до скону...  
Як сльоза по щоці, прокотились літа, –  
і не знайдеш літам перепону.

Та й чи треба шукать, коли сонце встає,  
коли думка і сила в напрузі,  
як робота для рук і для розуму є,  
є дружина, і доня, і друзі?

І шанує тебе всяк, хто ближче пізнав,  
бо добром твоє серце зігріте...  
А в чуприну все більш –  
сивина, сивина,  
як та осінь по звершенні літа.

Так од весен до весен,  
од зим та й до зим  
все спішиш, як солдат по тривозі...  
...А десь поруч іде у майбутнє Максим –  
юний витязь в далекій дорозі.  
Ніби рушив кудись із вояцтвом на рать –  
забаривсь, не вернувся додому...

...Нам і зрілість пізнать,  
нам і старість пізнать,  
а йому – вічно бути молодому...

Світлим соняхом тягнеться  
в чисту блакить  
твоя добра і людяна вдача;  
та проснешся вночі, –  
а дружина не спить:  
так за сином лиш матінка плаче...

## ЛИСТИ НА ЛИСТІ ЧАГАРІВ

### З марева дитячих літ

Почую слово “чагарник”  
і вимальовує уява:  
вздовж річки хаща зеленава,  
де я малим днювати звик,  
з таким же босоногим людом –  
в руках пістолі та шаблі:  
за волю рідної землі  
ми з юних літ змагатись будем!..

Ось тільки зброю дерев'яну  
замінить нам сучасна, та,  
що білий світ переверта –  
криваву з нього робить рану...

...А поки йде війна дитяча,  
йде просто забавка-війна:  
ніхто тут не вмира,  
а плаче –  
хіба лишень від штурхана!..

Тут зарості понад Іквою –  
то “партизанські” все краї,  
а в них –  
ровесники мої,  
сидять, обнявшись після “бою”.  
Сидять та дружно раду радять  
як день наступний провести, –  
аж поки сестри та брати  
хлоп'ят додому не спровадять...

### **Облагороджені і дикі ростуть кущі...**

Почую слово “чагарник” –  
і вимальовує уява:  
ось огорожа зеленава,  
яку кохає садівник...

Бузок подвір'я прикраша,  
садок – смородина, порічки,  
росте шипшина біля річки –  
там, де городині межа.

Узовж паркану – барбарис,  
біля колодязя – калина,  
як пісня-дума, як билина,  
з легенди і з жіночих сліз.

А синьоока бузина  
із нетривким білявим цвітом?  
Її обламують щоліта,  
але не ремствує вона.

Вона собі росте й росте,

зриває дошки у паркані, –  
І хоч плоди її не ранні,  
та й не припізняться зате.

Бо садівник в своїм дворі  
і дикий кущ облагородить!..  
...А де господар не походить, –  
ото вже й справді чагарі.

Буяє їх зелений присок!  
Молодша братія лісів,  
вони утворюють підлісок  
в лісах помірних поясів.

Наприклад, таволга, жостір,  
а чи ліщина кущувата...  
Земля зволожена багата  
на чагарник той з давніх пір.

І поки впасти старожилу,  
як зрадять корені під ним, –  
вони свою дарують силу  
деревам –

дужим і міцним.

Вони зростають –  
не питають,  
чи стануть хмизом  
для багать...

І вдячно сонечко вітають,  
і вгору зелено летять!

### **Білява квітка в затінку листка ("Віночки")**

Почую слово "чагарник",  
а поруч з ним – "декоративний", –  
і виникає світ інтимний,  
де владно править чарівник!

Ось вам листочок –  
брат незрячий –  
осонням тішитися, радий:  
він зверху весь –  
жовто-гарячий,

а знизу –  
розово-блідий.

Це в листопаді...

Влітку ж, влітку,  
так благородно в сяйві дня,  
зелена барва кожну квітку,  
біляву квітку відтіня.

А облетить той цвіт пречистий,  
і опаде, і відіме, –  
престиж куща дрібненьке листя  
на себе вже перебере.

І ревно візьметься за діло,  
поверне літо з далини, –  
аби серця нам просвітлили,  
отут, у парку, восени.

...Дрібний листочок –  
брат незрячий –  
спиняє нас –  
і тим радий:  
він зверху весь жовто-гарячий,  
а знизу розово-блідий.

Збагнуть останню барву хочу:  
він просто трохи зблід з лица,  
бо захищає честь жіночу,  
як і належить –  
до кінця!

### МИНУЛО СТІЛЬКИ ЛІТ...

...Наш полк тоді стояв на станції Сарата,  
де степ і виноград – безмежжя вздовж і вишир,  
де нашого ж таки там муштрували брата, –  
“щоб з нього сформувався молодший командир...”  
Солдатська ж доля вся – вона в жорстких долонях,  
хоч ми і не були податливі, як віск,  
бо за плечима в нас – війна і закордоння,  
і Прага, й Будапешт, й Центральна група військ...

Сарата степова... Щось від села і міста...

Здіймав на вченнях полк пилюку вікову...  
І ось призначили вчорашнього штабіста  
новим начальником у школу полкову.  
Статурний чоловік. Веселий... А вже очі –  
і карі й золоті, як променем крізь тьму.  
Вродливий, що й казати: всі погляди жіночі  
в містечку степовім належали йому.  
І виправка, і шик, але не нарочито.  
І строгий, як статут, і по-солдатськи свій...  
Таких – в політруки, чи то пак в замполіти,  
а тут він командир, як кажуть стройовий...  
І видно всім було, хто з школи полкової, –  
якщо курсант в строю чи в звільнення іде!..  
А за плечима в нас – доріг важкі сувої  
і шрами та рубці на тіло молоде.  
Братерство фронтове і довга тінь печалі,  
бо друзів багатьох навік взяла війна...  
І хтозна, як пішло життя б моє надалі,  
якби не наш майор, не бесіда одна.  
Він раптом запитав не про службові справи,  
а хто мої батьки, брати, а чи сестра...  
І чом не подаю на партбюро заяви:  
“Гадаю, що тобі у партію пора.  
Якщо надумаєш, – рекомендую радо.  
Ти зваж і поміркуй, і довго не тягни...”

І я йому повів усю про себе правду:  
де був я на війні, як жив я до війни,  
що помисли мої Вітчизною зігріті –  
за неї і моя в бою пролита кров...  
– Хоч знаю: ще не все здійснив на білім світі –  
і щось недоробив, і щось недоборов...  
Вже матері нема... Сестер малих четвірко...  
А батько?..  
Батько – мій тяжкий одвічний біль...  
Не засія над ним ані червона зірка,  
ні добрим він ім'ям не вернеться звідтіль.  
Бо “наміри лих і думку мав ворожу”, –  
а з дерева і плід, а син, мовляв, в отця...  
А я в усе оте повірити не можу  
і знаю, що й мені не вірять до кінця.  
Чи ж варто зайвий раз свою ятрити душу?

У партію мені – задовгий коридор.  
Вцілів же на війні – то й далі жити мушу...

І посмутнів з лиця й замислився майор.  
Уперше він мене тоді назвав на ймення...  
– Спасибі, що про все повідав чесно сам.  
Якби хоч слово зле про батька ти сказав, –  
у партію б не мав мого благословення.  
Про довгий коридор?..

Він всім нам не короткий.  
Абстрактно, загалом, ніколи не суди...  
А щодо Соловків, і Колими, й Чукотки –  
в свій час і я мав честь потрапити туди.  
За віщо і чому – того не знаю досі.  
На щастя, обійшлося – недовгий випав лік...

Ми попрощались з ним у році сорок восьмим.  
Чому ж це пригадався той мужній чоловік?..

Минуло стільки літ... Було і лиха, й трудно!..  
Та якісно новий бере життя виток,  
рятуючи од лжі, пристосуванства й бруду  
і кожний вчинок мій – і кожний мій рядок.  
А помисли мої Вітчизною зігріті –  
за неї і моя в бою пролита кров...  
Хоч знаю, ще не все устиг на білім світі, –  
і щось недоказав, і щось недоборов;  
комусь не допоміг, завчасно вийшов з бою,  
не зважився назвати негідника ім'я;  
і часто в нелегкій борні з самим собою  
терзався в ґратах дум і душу ранив я...

Минуло стільки літ!.. І разом із народом  
звільняється од пут душа моя жива...  
І згадую я вас, майоре Самородов,  
і вам присвячую оці мої слова.  
І друзів полкових, і станцію Сарату,  
і відгуки з мого Борисполя незлі, –  
бо не знайшли, мабуть, на мене “компромату”  
райкомівці тоді у нашому селі.  
А, може, я грішу?

А, може, й не шукали –  
чи не було команд з недремних тих контор?..  
Чи розуміли все і серце добре мали, –

таке, як мали ви, товаришу майор?

1987

## ДІЄГО ДЕ-ЛАНДА

*Як свідчать історики, в 1549 році,  
майже через сорок літ після того,  
як жерці майя принесли в жертву  
своїм богам перших іспанців, котрі  
потрапили в їх країну, сюди прибув  
єпископ, молодий іспанський чернець  
Дієго де-Ланда, сповнений рішимості  
повернути серця язичників до істинного  
Бога, викоринити дух поганської віри...*

Язичництву майя покласти кінець  
прибув у краї чужодальні  
Дієго де-Ланда, іспанський чернець  
в поважнім єпископським сані.  
Підкорена вже, завойована вже  
земля, поійменована раєм,  
де золота стільки народ береже,  
а слова Ісуса не знає.

Де в джунглях міста дивовижні звели  
і храми – краса несказанна! –  
а богу поганському в жертву могли  
принести ченця й капітана...

Де знають багато “жерці сатани”,  
сувої рукописів мають, –  
а золоту навіть не знають ціни,  
і навіть латині не знають!

Де в книги вписали ще й розкіш таку –  
історію свого народу,  
а що таке колесо, мул у візку, –  
не чули, не бачили зроду...

Де легко відходять до предків своїх –  
у зашморг залазять уміло,  
бо акт самогубства – у майя не гріх,  
а богом освячене діло.



В нормальних людей – до життя ненасить,  
а тут отакі душогуби:  
у зашморгу навіть богиня висить, –  
як знак добровільної згуби!..

Дієго де-Ланда ідею святу  
нестиме в серця безборонні:  
їх душі належать Ісусу Христу,  
а злото – іспанській короні.  
Найперше – потрібно жерців покарати:  
Господь не назве їх синами –  
не в ім'я добра ця диявольська рать  
отак обросла письменами!

Причина всьому – їх таємні знання,  
чаклунство, що всюди витає...  
“Стинати потрібно, стинати до пня  
усе, що на нім виростає!  
Ми ж слово Христа, яко вірні раби,  
принесли в країну далеку...”  
...Шукали – й знайшли вони  
в храмі скарби –  
справжнісіньку бібліотеку!

Рукописи древні –  
малюнок чи знак –  
багато повідати мали...  
З наказу ж Дієго ватаги вояк  
мерщій на майдан їх стягали.

Літописний звід...  
Меч духовний і хліб...  
На ложі знання породілля...  
А “божий слуга” ухопив смолоскип:  
“Горить хай диявольське зілля!  
Нічого святого в цих книгах нема –  
да згинуть вони від сьогодні!  
У них – забобонна отрута сама  
та вигадки, Богу невгодні...”

...Лиш після уже, по якихось літах,  
як ближче пізнав ту країну,  
утямив єпископ, затятий монах,  
свою неспокутну провину.

Дієго де-Ланда себе проклинав,  
узявсь за писання він книжне –  
історію майя –

народу, що знав,  
умів і творив дивовижне...  
Ішов до вождів, не цурався жерця,  
питався у старшого люду:  
а звідки висока майстерність оця,  
що храмами зирить зівсюду?  
А щό тут стряслось у прадавні літа,  
де майя народ проживає? –  
Не дарма в їх душах,  
во ім'я Христа,  
страху перед смертю немає!..

Шукав і рукописи...

Тільки дарма...  
Про віщо питати сьогодні?  
“Нічого святого в тих книгах нема –  
лиш вигадки, Богу невгодні...” –  
схидно, буває, відмовить один,  
а інший – уникне розмови...

...Все меншають рештки  
від храмових стін...

Літописні губляться схови...

А думка тривожить:  
і хто й звідкіля? –

шукаючи відповідь сталу.  
Багато скарбів ще ховає земля –  
крім газу, і нафти, й металу.

Міста руйнувати, палить письмена  
уміли по-варварськи здавна...  
...У скіфської баби – сльоза кам'яна...  
Квилить на валу Ярославна...

“Дощенту!

До пня!

Щоб і сліду повік!...” –  
дикунську давала команду...  
І жаль запізнiлий не кожного пік,  
як пік він Дієго де-Ланду.

1987

\* \* \*

...Ущухла гроза – і веселка,  
мов арка із барв семицвіту,  
на луки спирається пружно,  
і мліють розкішні сади,  
схиливши на росяні трави  
плодами обтяжені віти;  
і зграйка хлоп'ят галаслива  
летить стрімголов до води!..

Тоді дорогим сновидінням  
спливає моя, босонога,  
із вицвілим чубом на сонці,  
зеленого віку пора,  
і мимо старого Річища  
покручена стежка-дорога  
аж ген до трипільської кручі,  
до бакенів в хвилях Дніпра.  
Спливає і пташкою б'ється  
з минулого згадка крилата...

Зросли ми, з обличчя змужніли  
і розумом стали не ті;  
і горя хильнули доволі  
у сірій шинелі солдата,  
і втратили друзів немало  
на довгій солдатській путі...

А небо, пролившись дощами,  
як завше, сіяє пречисто –  
одвічне, і знане й незнане,  
прадавнє й завжди молоде!  
І зводиться райдуга в ньому –  
висока, розлога, барвіста,  
неначе весна до Славути  
по воду з відерцями йде.

1950

## ДУМА ПРО ХЛІБОРОБА

...Мізерію він мав на трудодні –

та працював і не зважав на втому,  
бо вічне поле в золоті стерні –  
і вічний труд на полі золотому...  
“У серпні гріє серп – остуджує вода” –  
казали споконвік жінці у жнивну пору.

...А сонце, що не день, – підноситься угору,  
і найпізніший цвіт повільно опада.

До сонця пнеться все –  
розлогіше, стрімкіш!

В городини огудиння не кволе...  
І жовтувате, з прозеленню, поле  
вже не таке холодне, як раніш.

Хліб швидко йде в налив –  
от-от уже жнива!

Хліб злотом – на очах,  
помітно так – береться!

По шуму колосків, немов по стуку серця,  
він чує, як той хліб у полі визріва.

Зелені ж бо шумлять,  
як бархат, скрадно так...

А спілі – задзвенять  
і дружно й нетерпляче, –  
мовляв, уже пора...

О довгожданий знак!  
Здається, що й душа від радості заплаче.  
Бо разом з полем – хлібороб росте,  
від жнив до жнив, росте, неначе колос;  
і чує шепіт-дзвін, і чує хлібний голос,  
і пестить, як дитя, це жниво золоте...

...А найпізніший цвіт –  
повільно опада,  
і небо ближчає, розмито-акварельне  
світанками...

І світиться вода –

така приємна, в спеку, по трудах,  
така смачна ота вода джерельна!..

...А пил чорнобильський –  
у вітру на крилі –  
над нами, над проблемами землі...

\* \* \*

...Удень періщить, падає вночі –  
ніяк із хмар не виллюються дощі.

Вже по коліна грузнеш у ріллі, –  
і скаржаться на все те картоплі,  
про інші ж овочі і говорить дарма:  
для них погоди гіршої нема –  
в даремному чеканні на тепло  
ледь-ледь зіпнеться –

й падає стебло,  
натомлене од безнадійних спроб...

А як же він страждає – хлібороб?!  
Он труд же гине –  
аж душа кричить...

А тут і знов нахмарило...  
Дощить!

## ВОЛОДИ

З онуком фарбували дах,  
замурзались – і не питаєте!  
Тепер пора й посвяткувати,  
і відпочити по трудах.  
Та щоб відлити пил і пал,  
прибрати форми благородні, –  
ми спершу підемо сьогодні  
купатись в озері Байкал.

Чому Байкал?

А так прозвали  
мої дотепні земляки:  
з чиєсь доброї руки  
його вздовж річки прокопали.  
Вздовж пересохлої Ікви,  
в западині старого яру, –  
хай відбиває небо й хмару  
і прибережні ситняки.

Піщане дно... Піщаний брід...  
Шумлять, хлюпочуться малята!..  
Вода прозора... Ясен світ...  
І в небо чистого литва  
вдивляються хмарки і зорі...  
В спекотній млі поля прозорі.  
І день спекотний. І жнива!

І всіх аж манить до води,  
допоки ніч не хмуристь брови...  
І марно п'ють отут корови,  
одбившись од череди.  
І розступаються тоді  
дорослі діти перед ними...  
Зв'язками вічними й земними  
ми всі завдячуєм воді.

Воді, а ще землі і сонцю,  
тому вогню, що в нас пала...  
Малий Байкале край села,  
безмежний світ в твоїм віконці!  
Предивне видиво твоє:  
малий Максим – козак-хлопчина! –  
трима за роги корівчину,  
вона ж повільно ворду п'є.

Сусідка Оля птахом б'ється –  
поспівчувати можна їй! –  
а син стоїть собі сміється  
у незалежності своїй...

1998

\* \* \*

Для мене ти – о згадки милі,  
далекій спогаде в мені! –  
ледь блимнула на небосхилі,  
щоб засвітитись в Бурштині.

Про тебе дума день мій красить;  
а світло те, що зацвіло,  
ніхто й ніщо вже не погасить,  
хоч як би вітряно було.

Вогонь отой мені довіку  
носить в просвітленій душі...  
...Так сонце в цвіт вдягає гілку  
у травні, в літа на межі!

1991

\* \* \*

*Ліні – на золоте  
наше весілля...*

Що зробила ти зі мною,  
що накоїла в мені?  
Прагну радості земної  
у свої осінні дні!

Серце трепетно і ревно  
хоче ласки і тепла, –  
бо протнула не даремно  
золота його стріла.

Все, що зблизило-з'єднало,  
нас на крила підійма, –  
і мені вже й світу мало,  
як тебе у нім нема.

Оживає перша стріча,  
кожна згадка місце зна, –  
аж крізь наше півсторіччя  
прокотилася луна!

2002

\* \* \*

...Далеко чи близько,  
а все, що було,  
в уяві зненацька взяло й ожило,  
і солодко мариться –  
і приліта  
у гості до мене година свята,  
щаслива година – одна, а чи дві:  
цілунки палкі, хвилювання живі...

...Крізь штору призахідна  
                                сонячна мла,  
як місячна барва,  
                                в кімнату впливла.  
І в світі примарнім,  
                                що нас обснує,  
так дивно засвітиться личко твоє...  
І руки сплетуться  
                                й зіллються уста –  
і ніби повернуться юні літа,  
і з вечора давнього там, в Бурштині,  
хороше дівча усміхнеться мені...

\* \* \*

...До тебе руки простягаю  
                                і, може, болю завдаю...  
і обіймаю... й знемагаю...  
                                і все, що маю, віддаю  
коханню нашому в офіру,  
                                кладу на вічнім олтарі –  
і до очей твоїх зорі  
                                молюсь, утверджуючи віру.  
І молодість далеку бачу  
                                крізь дим рожевої імли...  
А сотні блискавок гарячих  
                                вже наше тіло сповили!  
А де злилися білі ріки –  
                                ударив грім... І одлунав...  
І золотий обруч навіки  
                                нас огорнув і поєднав.

\* \* \*

...Я вже нічого в долі й не прошу –  
лиш день весільний  
                                в пам'яті ношу,  
в своїй душі, у серця глибині –  
і вдвох з тобою  
                                сонячно мені...



\* \* \*

...Сам себе питаю, сам собі дивуюсь:  
де воно взялося, звідки почалось?..  
Мов юнак уперше, я отак хвилююсь,  
і щораз чекаю дивного чогось.  
І насправді диво твориться із нами:  
згадка повертає в молоді літа,  
дійсність обдарує молодими снами,  
а кохана жінка — юність поверта!

Не гадав, не думав —  
лиш в уяві марив,  
а прийшло й збулося,  
сталось наяву:  
вже, здавалось, серцем  
назавжди постарів,  
а зустрів — і втямив:  
заново живу!  
Воскреса надія, віра оживає,  
молодій любові серця не стає!..  
Так воно із нами неспроста буває —  
отаку любов нам  
тільки Бог дає.

1991

\* \* \*

Розмова давня, давня стріча...  
А днів, а літ перетекло?!  
Були і розпачі, і відчай,  
і свято сонячне було!

Була й вона, непризабута —  
у пам'яті живій крові...  
Що розривала, ніби пута,  
всі перепони часові.

І вирвалось-таки на волю,  
про себе нагадала знов,—  
і на гірких руїнах болю  
подарувала нам любов.

А ще ж яку подарувала?!

Немов – хоч і мінявся світ, –  
як почалась, так і тривала  
вже довгих ось півсотні літ.

А ще ж дала нам святкувати,  
явивши милості свої,  
не лиш отой її початок,  
а й все продовження її!..

2002

\* \* \*

Кохана спить...

*Павло Тичина*

Я легко-легко, не рукою,  
а сплеском хвилички живої  
торкнусь гарячого плеча...  
А ніч іде, а ніч спливає –  
і в голосочку сон дрімає,  
як зблисне вранішня свіча.

Я не задму свічі тієї –  
в набуток пам'яті своєї  
той дивний племінь оберну.  
І в душу заберу навіки, –  
як талісман, цілющі ліки,  
як диво-квітку чарівну.

Бо дійсність наша незбагненна –  
і лиш любов благословенна –  
я їй належне віддаю!  
...Під музику дощу-туману  
нарешті сон зборов кохану,  
ясну окрушинку мою.

Та нетривкий той сон у неї,  
в лебідки любові моєї, –  
він так миттєво одцвіте!..  
Пошли ж їй, Боже, як щедроту,  
глибоку й світлу сон-дрімоту  
і сновидіння золоте!

1992

## ДОЯРКА І ШОФЕР

(Бувальщина)

Чому воно з нами так часом бува:  
приходить любов безпричинна?..

Про неї говорять:

“Весела вдова”.

Про нього:

“Трудяга мужчина”.

У неї дочка уже на виданні.

У нього дружина і діти...

А їхнім серцям у любовнім вогні  
приречено вічно горіти.

Вони покохали один одного

отак – безнадійно й затято...

Для неї зустріть хоч на хвилику його –  
утіха, і радість, і свято.

Самотні літа їй судилось прожити –  
нікому того не бажає...

На ферму біжить і додому біжить –  
і вічно кудись поспішає...

Узимку лишень, як душа замерза,  
намріється довгої ночі.

Холодна подушка...

Вдовина сльоза...

Та вічні надії жіночі...

А в нього, шофера, страждання свої:

татусеві рада малеча,

а жінка озветься –

у слові її

відчуженість і холоднеча.

Сусіди те знають і знає село, –

бо стільки вже літ промайнуло:

ніколи усмішки ласкаве крило

обличчя її не торкнуло.

“І звідки ото стільки холоду-зла?

Занадто для серця одного...

Була б я на місці її – не дала

пилинці упасти на нього.  
Уже б я кохала, уже б я слова  
сказала – вустами, очима!..”

Про неї говорять:  
“Огонь-удова”.

Про нього:  
“Завидний мужчина”...

Як люди не бачать, вона крадькома,  
де в стайні худоба “тирлує”,  
так віддано й ніжно його обійма,  
так палко і вдячно цілує...

У тім – його щастя, і гріх, і вина –  
незбутня любов удовина...  
До ферми завжди, як чергує вона,  
сама повертає машина.

Чи з дальнього рейсу, бува, поспіша –  
стомивсь, мов об’їздив півсвіта...  
І раптом, як птах, стрепенеться душа,  
ясним спогаданням зігріта.

Він лає себе: “Та ж у тебе літа  
і воля, здається, не з вати!..”  
А клята машина сама поверта  
туди, до вдовиної хати.

І ради нема, і розради нема:  
як в юності, зустріч хвилює...  
Так віддано й ніжно вона обійма,  
так палко і вдячно цілує.

Дарунки везе він жоні й дітворі –  
і хочеться серцю так мало:  
щоб рідна дружина  
у ріднім дворі  
отак його поцілувала...

1987

## В ПОШУКАХ ІСТИНИ

Не довіряю тій пересторозі,  
що ветхі душі сумнівом пройма:  
мовляв, здавен в поезії і в прозі  
співці шукають істину дарма...

А ми не гаймось, музо, –  
до роботи! –  
бо строки в нас обмежені, свої,  
хоч люди, скільки й житимуть, –  
допоти  
шукатимуть, шукатимуть її!

### НАСТАНЕ СУД...

(Нотатки на полях журналу)

Настане суд. Заговорять  
і Дніпро, і гори!

*Тарас Шевченко*

\* \* \*

...На безум змахує  
шаленство те естрадне  
рок-музики, рок-пісні і рок-танцю,  
де в корчах, у судомних ритмах крику  
регоче розсупонена душа...  
Каскади звуків на межі нетями,  
згвалтована мелодія у трансі, –  
і сьомий піт вже скапує з акторів  
від реготу, який вселяє жах.  
Навіщо це, чому і звідкіля,  
який в тім сенс,  
яка кому потреба  
у конвульсійних ритмах реготань?..

Естрадний гвалт, що замкнений на масу, –  
мов гребля та, яку розмили води;  
сміх абсурдистів – то емоцій вихід,  
що лиш помножив затхлість тупика!..

...Реставрувать добро і милосердя  
без катастроф, що світом потрясають, –  
проблема це духовна для народу,  
жадана порятунку благодать;

та щоб її, проблему, розв'язати, –  
можливо, що й ресурсів вже нема?!

\* \* \*

...Останнім часом люблять повторять  
відомі всім слова, що людство наше  
під регіт розлучається з минулим...  
Не дуже переконливо звучать  
оті слова!..

Бо мова йде про речі  
близькі й болючі кожному із нас.  
Отож боюся, що і сміх наш спільний,  
і спільний гвалт –

це щось-таки лакейське,  
бездумне щось, аж ніби несвідоме, –  
навіяне, тому й не особисте...  
Бо спільний сміх – то бездуховний сміх,  
сміх награний і безвідповідальний, –  
немов нема нам діла до отого  
питання вічного:

– Одсміємось, а далі?  
А далі що? Почнем з плачу ізнову,  
почнем зі сміху, а плачем завершим?  
Сміятись гріх, йдучи у невідоме...

Сміятись, звісно, можна,  
та це значить –  
в своїй історії господарем не бути,  
а залишатись вічним холоуєм,  
лакеєм упослідженим і тільки...  
Людину ж має піднімати сміх!

\* \* \*

Нам вибрати потрібно вже сьогодні  
між повним історичним самогубством  
й поверненням на ґрунт отой духовний,  
який один лиш здатний відродити  
самосвідомість нашу історичну;  
самосвідомість, що одвічно прагне,  
як і віками творена культура,  
не руйнувать, не рвать, а зберігати;

знаходить вміє рішення, спроможні  
бороти зло, долать, а не зрікатись –  
і днів своїх, і прагнень, і доби;  
самосвідомість, що шукає вихід  
у предківські начала, звідкіля  
багато що нам бачиться інакше,  
аніж по цей бік нашого буття –  
в окраденій отецькій Україні...

1986

### З КНИГИ МЕДИТАЦІЙ (Переспівуючи “Лотос Брами”)

... А проминуле спіймано у сіть –  
його рука невидима тримає...  
Напружуй дух, щоб пам'ять воскресить.

Реальність істини

тебе наповнить має.

Свій вибір Дух зробив...

І безгомінна

сплива перед очима давнина...

Та втілитися Істина повинна!

Явитись в плоті має нам вона.

Дух визначивсь –

інакше-бо й не міг:

його проймають струми осіянні, –

і шлях його просвітлений проліг

пунктиром ген

в ущільненому плані.

І вже тебе покликала дорога –

наобіцяла інших сто доріг...

Боріння духу – то вже перемога.

Проснувся розум –

вже він переміг!

І ми уже в будущину плівемо,

благословення прагнути з небес.

“Буття і небуття

живуть окремо

лише тому,

що Бог в нас не воскрес...”

7 листопада 1998

## МОЛИТВОЮ ТВІЙ ДУХ МИ ПОТРИВОЖИМ...

С. К.

...Грім вересневий  
раптом прогримів, –  
мов небеса по Соні  
затужили...

І чисті сльози  
землю оросили  
під благовіст  
повторених громів.

І з нашими  
змішалися слізьми  
ті краплі-роси  
з вічної блакиті...

А ми, допоки  
й житимем на світі, –  
про тебе будем  
пам'ятати ми.

Ось тільки жаль:  
на лавці край воріт  
з тобою вже  
посидіти не зможем...

Молитвою твій дух  
ми потривожим

та згадками  
з отих минулих літ,  
які дали нам  
вулицю одну,  
дали тебе й сусідів  
нам у друзі...

Земля пером тобі!  
Не залишай нас в тузі –  
приходь хоч сном  
на хвилечку одну;  
являйся, Сонечко,  
у снах нам,  
знову й знову, –



із мужем,  
з друзями  
і з дітьми  
на розмову.  
*25 вересня 1999*

### **18 ЖОВТНЯ 1999-го...**

... Посходилося людей багацько –  
наsipали курган спроквола;  
і хрест поставили козацький –  
на вічну пам'ять  
Чорновола...

*Вороньків*

### **ВІД МАТВІЯ**

“Стережіться фальшивих пророків –  
вовчих зграй в мирних смушках овечих,  
бо хіба ж виноград на тернині,  
бо хіба ж ті плоди на будячі?..”

І гіркий багаторічний наш досвід  
піднімають натовлені плечі,  
і воруються приспані мрії,  
і думки прозрівають незрячі...

Мітингово вирують майдани,  
захлинаються страйки-протести,  
громадянська глуха непокоря  
наповняє стихію потоків...

Консерватори і демократи...  
Політичні програми і жести...  
І лиш зрідка – слова від Матвія:  
“Стережіться фальшивих пророків!”

*1991*

### **ГОСПОДЬ ВИПРОБОВУЄ**

На прохання людини, що зла й невиситима,

провістив наш Господь мудрий знак доброти:  
“Все, що хочеш, проси – його матимеш ти,  
але знай: твій сусід вдвоє більше отрима...”

Довго мучився заздрісник в лютім вогні –  
і сказав, ошчасливлений думкою тою:  
“Боже правий, ти виколи око мені,  
а сусіда мого – порazi сліпотою!.. ”

*1991*

\* \* \*

...Яблунька підростає,  
а понад нею – грім!  
“Хто ти, яка, – питаю –  
в плоді достиглім своїм?.. ”

У відповідь трепет листка,  
усмішка її коротка:  
“Спершу – терпка і гірка,  
а згодом – солодка!..”

*8 червня 1997*

## **ТОБІ УЖЕ СІМНАДЦЯТЬ ЛІТ**

*Онуківі Павлу*

Тобі уже сімнадцять літ!  
Ще юний погляд в білий світ,  
але і зрілості пора,  
і розуму весела гра  
біля комп’ютера удома;  
і поведінка вже свідомо  
того, що між добром і злом –  
ущелини-межі огром;  
одначе й кладка поміж ними,  
підступна часом і незрима,  
нас, як та гойдалка, гойдає  
й свою уздечку накидає,  
щоб в зле й недобре повести...

А ти дивись! Учись іти  
до берега добра і правди

своєї совісті заради, –  
аби не мучилась вона,  
як день черговий промина.  
Аби тобі ішлося легко,  
й дорога слалася далеко  
у товаристві друзів добрих,  
і кликав день, і кликав обрій,  
й біля родинного тепла  
душа раділа і цвіла  
сердечності й любові цвітом!  
Живи сто літ!

Втішайся світом  
і тим знанням, що ти здобув  
і що в трудах своїх здобудеш...  
Ти нам безмежно любий був –  
і любий нам довіку будеш!

Хай гідно честь несе твоя  
достойне батькове ім'я  
і матері імення світле,  
і їхнє слово заповітне!

Хай сто доріг тобі ляга!  
А Україна дорога  
веде надійно в білий світ...  
Тобі ж всього сімнадцять літ!

*14 липня 2005*

\* \* \*

Поезіс – радосте невідпавкова,  
під вітрами доби  
не схилім знамено,  
бо нещирі слова – то кукіль і полова,  
лиш правдиві слова –  
як добірне зерно.  
Приходить засіву пора неминуча –  
і в душевнім теплі  
перший звук вироста.  
І біліє папір –  
добра нива родюча,  
безіменна, не взята іще висота.

Гей, доле моя, хліборобська доле:  
то спека у травні,  
то дощ у жнива!..  
А поле гукає –  
одвічне поле,  
де в борозни рівно  
лягають слова.  
А дума бентежна  
ширяє над світом –  
про все, чим тривожусь,  
про все, що люблю...  
О слово моє, не зрости пустоцвітом,  
о ниво моя, не вроди кукілю!

1977

\* \* \*

...Все найдорожче і пророче,  
і світле свято, як завжди, –  
з купальської тієї ночі,  
з тії купальської води!  
З тії грози, з вогню і грому,  
що й досі душу потряса,  
з того огрому, що у ньому  
купальська світиться роса.  
Що творить світ моєї мрії  
і омолоджує літа,  
що поверта мені надії,  
любов і віру поверта...

## ХУДОЖНИК

*Онукові Олексію –  
учневі Дитячої академії  
мистецтв у Києві*

Старезний парк на березі Ікви.  
Вже вечір гасить барву золотаву,  
де річеньки два тихі рукави  
здавен вливаються в широке плесо ставу.

Але сьогодні гамірно отут –  
здається, в парк прийшло пів-Воронькова.  
І для багаття викладені дрова  
звелись полукіпком –  
їх вершить хмизу жмут.  
Лунає музика, виходять співаки  
перед людей, гуртом і поодинці...  
А збоку, примостившись на лавиці,  
художник щось малює залюбки.  
Йому іще п'ятнадцяти нема,  
та хлопця вабить це купальське свято:  
цікавого навколо так багато –  
аж юну душу трепетом пройма!  
Все помічає його пильний зір –  
й чаклюють вже над аркушем альбома  
уява, вміння і мета свідомі:  
як вечір цей покласти на папір?  
Голівка світло чуба – вгору, вниз,  
та олівець –

штрих за штрихом –  
на аркуш...

А вже багаття спалахнуло жарко –  
аж іскрами стріляє в темінь хмиз!  
І над водою всім стає видніш,  
і першими угледять хлопця діти,  
оточать щільно й залунає звідти  
веселий гомін-подив здивовиж.

Не розгубивсь художник в цій порі:  
без поспіху малює він і далі –  
і оживають видимі деталі,  
так чітко явлені цікавій дівторі,  
Ось контур чийсь...  
Ось ожива лице,  
бо дивно раптом засітились очі...  
“Змалюй мене!”

“Мене змалюй!”

Охочих

збирається навколо ще і ще.  
І вже когось художник “зобража”,  
щоб доказати: він таке уміє!..  
І слів лихих ніхто сказати не сміє,

коли любов'ю світиться душа.  
Любов'ю до людини, до краси,  
що зримо так всім видима довкола.  
І лиш віночком – оці світлі чола  
та подиву дитячі голоси...

А сам хлопчак – він згодом стане муж,  
можливо, стане і митцем відомим...  
Але не раз він пригадає влдома  
явій перший світ для чистих юних душ.  
Ікву розбуджену, щоб в тиші не дрімала,  
і парк дітей,  
і вечір на Купала...

*28 серпня 2005*

### НА ПАМ'ЯТКУ

...Він прочитав усе,  
що всі тепер читають,  
і все, чого ніхто  
тепер вже не чита...  
А дні останній лист  
життя перегортають,  
останній аркуш  
списують літа...  
І що ж він зрозумів  
у таємницях світу?..  
Як досі не було –  
так і нема одвіту...

\* \* \*

О, не болить недоля вам чужа,  
злі нелюди, майстри у підлім ділі!..  
Невже отак й лежатиме межа –  
тавром кривавим  
на народнім тілі?  
І вічно хтось кричатиме на ній –  
хтось буде бить і рахувать побої?..  
Про все оте міркую сам з собою –

і повстає рядок болючий мій!

\* \* \*

Записника останню нивку  
належним чином оброблю:  
кохану потурбую жінку,  
скажу їй вкотре, що люблю!

Признаюся, що жить без неї  
мені так важко в дні трудні –  
десь поміж небом і землею,  
хоча і в рідній стороні.

Якась непевна й нереальна,  
у сумнів загнана доба!  
Для інших, може, й безпечальна,  
мені ж – і роздум, і журба.

А та журба і справжня й суща  
діймає болем неспроста!..  
І лиш надія невмируща  
мені у віру вироста.

Іще він є, цілющий трунок,  
що здатний схвилювати кров, –  
наш спільний дім...

і поцілунок,  
де починається любов!

Хай покара твоя догана,  
суворий вирок несучи, –  
ти лиш вуста мої, кохана,  
тим поцілунком обпечи!

І оживу я, і воскресну,  
такий немудрий чоловік;  
і ми в нову ввійдемо весну –  
в надії на щасливий рік.

На ті дороги світанкові,  
яким ні краю, ні кінця, –  
де від взаємної любові  
ще причащаються серця...

\* \* \*

Дружино мила, хай не віршем,  
в тім – ні доган, ані оман, –  
а, може, хтось незнаний пише  
про тебе повість чи роман?

З тих юнаків, що по альбомах  
давно прописані живуть,  
кому повік стежок знайомих,  
як і мені, не позабуть.

Листи порвать, спалити можна,  
примусить змовкнути слова, –  
а згадка радісно-тривожна,  
хоч раз в житті, а ожива!..

## І ДИВО-СЛОВА ЗОЛОТА ПЕЧАТЬ

*Вірі Михайлівні Вербицькій  
у Воронькові – на світлий ювілей*

Стають вже звичними віршовані вітання –  
у пресі і на радіо звучать;  
і диво-слова золота печать  
їх стверджує – не перша й не остання...  
От і гадаю: а які слова  
знайти для Вас, вельмишановна жінко,  
щоб прозвучали молоді і дзвінкі, –  
як той струмок, що вперше ожива?  
Щоб ним зачарувалася душа –  
й себе побачила над чистою водою  
і юною, і вічно молодію,  
що світ оцей ніколи не лиша,  
а тільки перевтілюється?..

В дітях  
безсмертя наше, в гроні онучат!

Он біля хати зріє виноград...  
Отак і ми у цім безмежнім світі;  
а ще як душі повні доброти  
та сонечка і співчуття й любові?..

Тоді вони – як дуги веселкові,  
попід якими хочеться пройти,



як нам повір'я каже...  
Щоб щастило!

І я в це вірю –  
адже кожний раз,  
коли зустріну чи прийду до Вас, –  
то ніби сонце раптом засвітило  
привітніше –  
тепліш і веселіш:  
для світлих почуттів,  
для мудрих дум літання!..  
Про Вашу доброту оце моє вітання,  
про Вашу сонячність  
оцей мій щирий вірш.  
Бо там, де сонце, –  
темрява зника,  
там важче заховатися лихому!..

...Біжать стежки до маминого дому, –  
і гріє діток мамина рука,  
що ляже їм на плечі із доріг.  
А очі й посмішка –  
у саму душу світять!  
Тому так легко біля мами дітям,  
тому і кличе рідний нас поріг...

Тому на знак сердечного вітання  
щось небуденне хочеться сказати!  
І диво-слова золота печать  
хай се потверджує –  
не перша й не остання.

А небо хай Вам путь благословля  
у дні прийдешні,  
а душа – зоріє!  
І не вмирає сонячна надія,  
що рід Ваш колисатиме земля  
віки й віки –  
й не буде переводу  
під сонцем Вашим  
дорогому роду.

*30 вересня 2000,  
в день Віри, Надії і Любові*

\* \* \*

Поміж нас навіки стежечка прослалась,  
де одне одному слово йде навістріч...  
Опівнічним дзвоном Лавра обізвалась,  
а дощем і громом обізвалась ніч.  
Все, як і належить, бо така дорога:  
сміхом одгриміло... пролилась сльоза...  
А надія наша – та й на милість Бога,  
а життя все наше – сонце і гроза.

Чи в грозі стемніло, чи на сонце склалось –  
ми одне одному спішимо навістріч...  
Опівнічним дзвоном Лавра обізвалась,  
а дощем і громом обізвалась ніч.

\* \* \*

Тебе я вимріяв такою,  
в уяві витворив таку:  
ласкаву, ніжну і палку  
та ще й з усмішкою легкою...

Візьми за все, що притомило,  
сльозу – мов крапельку роси,  
і нижню губку прикуси  
отак довірливо і мило...

З лиця мені дівчам явився  
і поглядом помолодій, –  
щоб, не позбавлений надій,  
я і воскрес, і відродився!

Пливу ласкавою рікою,  
пірнаю в лагідну ріку...  
Тебе я вимріяв такою,  
в уяві витворив таку!

## НА КИЛИМІ СІНА ПАХУЧОГО...

*Пам'яті Анатолія Іваниці*

...Отак він і звершився –  
вирок суворой долі:

спинилося серце,  
хоч літо довкола цвіте...  
Востаннє послали  
пахучого сіна для Толі  
та килим поклали  
на сіно пахуче оте.

На кого лишаєш  
дружину, і діток, і матір?  
З яких виглядати,  
з яких тебе кликають доріг?...  
Троянди розкішні –  
і ті засмутились при хаті,  
і віти ще нижче  
спустив кучерявий горіх.

Прийшли попрощатися  
хлопці знайомі й сусіди.  
Родина заплакала:  
“Батьку, прощай і прости!”  
Поїхав він з дому –  
і більше уже не приїде,  
і навіть пішечком  
не зможе додому прийти.

Лиш пам’ять, допоки  
живі ми – і житиме з нами;  
тобою муровані,  
будуть стояти доми;  
й душа твоя добра  
до нас прилетить із вітрами –  
і словом сердечним  
про тебе згадаємо ми.

*8 червня 2003*

## **ЯК ТОЙ ДУБ-СТАРОДУБ...**

*Івану Івановичу Кудрі –  
на столітній ювілей*

Ви обраний судьбою чоловік:  
вітри історії  
шумлять у вашім вітті.

Ви прожили увесь двадцятий вік –  
живіть і в двадцять першому столітті!

Не все збулось, що марилося нам,  
за що боролись

та ходили в битви...

Хай пощастить

хоч внукам, їх синам

у мирі жити і в достатку жити.

А ця земля, де предківські стежки  
переплелись із Вашими,

де квітне

город і сад з хазяйської руки, –  
завжди хай буде

батьківська і рідна.

Чудес на світі,

кажуть, не бува –

їх творять люди,

добрі, владні, мудрі...

А що, як вулиця,

де нині прожива,

назветься іменем Івана Кудрі?

Хай пам'ятає і наступний вік,

хай знають

всі нащадки працьовиті,

що жив отут

столітній чоловік,

й вітри історії

шуміли в його вітті...

Вітри історії!

З минулих всіх віків

шумлять вони

пророчо й заповітно...

Вклоняється Вам

рідний Вороньків,

і Бориспільщина,

і Київщина рідна.

У дні прийдешні –

Ви ж бо життєлюб! –

лягають Вам

нові стежки-дороги...  
Живіть і здрастуйте,  
як дуб той стародуб,  
що вистояв  
на всіх вітрах епохи!

*19 травня 2003*

## ГАДАВ – ОД СЕРЦЯ ОДЛЯГЛО...

*Пам'яті Ліни*

Гадав – од серця одлягло...  
Ось повернувся я в село,  
із Києва, де місяць жив, –  
не жив, а плакав і тужив,  
кохана, гірко за тобою...

Та вже отак, мабуть, з журбою  
я і кінця свого дійду,  
бо вже й слідочка не знайду –  
твого сліда в садочку нашім,  
і вже ні слова ми не скажем  
один одному...

Боже мій!

Де взяти сліз, щоб утопити  
журбу-тужбу і далі жити,  
як жив я, сповнений надій,  
упевнений, що вранці встану,  
на білий світ щасливо гляну  
і в нім побачу я тебе?

А тут і небо голубе  
таке ж, як вчора, і колише  
шовковиця своїх малят,  
і наш веселий тихий сад  
озоном нам, стареньким, дише,  
і лине подих вітерця...

Але уся краса оця  
вже не тобі...

А я ридаю  
і марно любя, виглядаю  
тебе, приїхавши в село...

Гадав – од серця одлягло...  
Але, мабуть, вже не одляже,  
і вже ніхто мені не скаже  
тих слів, що їх сказала б ти...  
Лишилось руку простягти  
до аркуша...

і затужить...  
Бо як не важко –  
треба жить,  
дивитись в небо голубе –  
і ждуть...

І згадують тебе...

*27 червня 2005  
Вороньків*

Безсмертя стало  
за важку роботу...

*Переклади і переспіви*





в солодку, ніжну тінь зеленого листка;

Коли, росою збризкана, духмяно  
конвалія, срібляста і жива,  
рум'яним вечором

чи в золотавий ранок  
привітно з-під куща голівкою кива;  
коли струмок дзвінкий, що виграє і кличе  
в якісь примарні сни,

де затишно думкам,  
лепече мені сагу таємничу  
про мирний край,

звідкіль він витіка, –  
тоді в душі влягається тривога,  
розгладжуються зморшки на чолі, –  
і щастя осягнуть я можу на землі;  
і в небесах я бачу Бога...

## ВІТРИЛО

Ген-ген вітрильник ледь біліє  
в тумані моря голубім!  
Що кинув дома в безнадії?  
Чого шука в краю чужім?..

Вітрисько свище – хвиля грає,  
і щогла аж скрипить, гнучка...  
О ні, він щастя не шукає  
і не від щастя утіка!

Під ним вода, як неба просинь,  
горою – промінь золотий...

А він, бунтар,  
він бурі просить,  
неначе в бурях – супокій!

## ДО ПОРТРЕТА

Хлоп'ям кучерявим бува,  
метеликом з барвами літа;  
порожньої суті слова  
в устах її повні привіту.

Їй довго подобатись? Ні!

То істина в ній до країв,  
то все в ній лукаво й примхливо!  
Збагнуть неможливо її,  
зате й не любить  
неможливо.

## МОЛИТВА

З душі тягар мов звалиться,  
і сумнів відліта –  
і віриться, і плачеться,  
і легко, легко так...

## І СКУЧНО, І СУМНО

У себе заглянеш?  
Там колишнього й слід пропада.

І радість, і муки, і все там – полива...

А пристрасті? –

Рано чи пізно солодкий той біль  
зникає при слові неложнім;  
й життя, як поглянеш  
із глуздом холодним довкіл, –  
всього лише жарт, і дурний, і порожній.

### ТРИ ПАЛЬМИ

(Східне сказання)

В аравійських степах, де піщані вали,  
три пальми і високо й гордо росли.  
З ґрунтів неродючих прозорило воду  
джерельце між ними й несло прохолоду,  
бережене тінню зелених кущів  
од сонячних стріл і летючих пісків.

Нечутно минулися многі літа,  
а жоден чужинець там гостем не став,  
гарячих грудей не схиляв під кущем,  
де волога жива прохолодно тече.  
Аж стало всихать, бо так сонце пекло,  
і листя розкішне, й дзвінке джерело.

Три пальми тоді й затужили з осмут:  
“Невже ми родились, щоб в’янути тут?  
Опалені спекою, вихором биті;  
даремно цвіли і росли ми на світі,  
нікого не втішивши з марних надій?  
Неправий, о небо, твій вирок святий!”

І тільки замовкли три пальми сумні –  
стовпом золотим звивсь пісок вдалині,  
дзвінки в різнобій вже громадили звуки;  
од барв килимових строкатили в’юки,  
і йшли-колихались, як в морі човни,  
верблюди за верблюдом з під далини.

На кожному – похідний намет між горбів,  
метляючи поли, узорчато цвів.  
Їх руки смагляві ледь-ледь піднімали,  
і чорних очей звідти зорі блищали...



будь справедливий – покарай убивцю,  
щоб його страта у віки пізніші  
твій правий суд нащадкам провістила,  
щоб в ньому приклад бачили презлі!

Поет загинув! – лицар честі –  
упав ославлений з олжі;  
і горду голову не звести,  
й жалоба помсти –

до межі!

Не стерпіла душа поета  
ганьби і дріб'язку обид, –  
і він повстав, щоб гідно вмерти,  
супроти тебе, віщий світ!  
І що тепер усі ридання  
та запізнїла вся хвальба  
і жалюгідні виправдання?  
Свій вирок звершила судьба.  
Чи то ж не ви так злісно гнали  
його сміливий, вільний дар  
і для утіхи роздували  
ледь-ледь пригашений пожар?  
Що ж? Веселіться –

мук душевних  
останній вивершився строк:  
погас, як світоч, дивний геній,  
зів'яв урочий цей вінок.  
Його убивця мітив пильно –  
рятунку не чекай, поет:  
порожнє серце б'ється рівно,  
в руці не схибить пістолет.  
Та й що за диво?

На ловитву  
везіння-щастя і чинів,  
як сотні інших джигунів,  
закинутий з чужого світу,  
він, сміючися, зневажав  
наш дух і мову –

і, їй-право,  
не міг щадить він нашу славу,  
не зміг збагнути в мить криваву,  
на що він руку підіймав!

Зійшов поет у тінь могили,  
як той співець, не знаний нам, а милий  
трагічна здобич ревнощів глухих, –  
з його письма такої диво-сили,  
що, як і він, печально так поліг.

Навіщо мирний дім і дружбу простодушну  
він проміняв на світ, де заздрісно й задушно  
для серця вільного і пристрастей-горінь?  
Навіщо руку дав наклепникам нікчемним,  
чому повірив він словам і ласкам темним,  
він, хто пізнав людей – душі їх світло й тінь?  
І, знявши чар-вінок, – вони вінець терновий,  
повитий лаврами, на нього одягли:

та колючки тасмні поступово  
чоло відкрите ранили й пекли.  
Отруєні його останні миті  
підступним шепотом невігласів-повій,  
і він помер – в жадобі марній мстити,  
з потлупленим жалем обманутих надій.  
Пісень предивних змовкли звуки –  
їм заново не прозвучать:  
тісний, похмурий дім розлуки,  
і на устах його печать.

А ви, пихатії нащадки  
підлотами всіма прославлених батьків,  
що рабськи топчете вцілілі ще уламки  
родів покривджених, зневажених з віків!  
Ви, жадібна юрба вкруг царського престолу,  
свободи, генія і слави злі кати!

Закон для вас – надійне забороло,  
а правда й суд – все мовкни і тремти!

Та єсть, єсть Божий суд, повірники по блуду!  
Суддя Господній жде свого числа;  
дзвін золота він дослухать не буде –  
він знає наперед і мислі, і діла.

Тоді даремно ви вдастесь до обмови:  
вона вам не допоможе знов,  
і кров'ю чорною своєю ви ніколи  
не змисте поета світлу кров!

8 – 12. 08. 2001.  
Вороньків

## ВСЕ В ПОЛОНІ ВИДІНЬ...

(З Леоніда Вишеславського)

### ДЕРЕВО

Покликала мене у тінь верба журлива,  
і звідти я дививсь, як плетиво орбіт  
снувала тьма жуків, строката й метушлива,  
що з крилами й без крил явилася на світ.

На склі дзеркальних вод їх ковзалось немало,  
при корені товклось, блукало у траві:  
одні спішили в бій, а інші знемагали –  
і всі вони були між себе неправі.

Над ними їх вина повисла, наче демон:  
давив, глушив, трошив і м'яв, хто переміг...  
В невидимій крові там рухалась система  
щонайміцніших жал, кліщів, жувал і ріг.

А дерево росло безгрішно і наївно –  
дзвеніло не на бій щитів його литво...  
Лиш промені верба вбирала щохвилини  
і чистий сік земний

пила, як божество.

### ДІВЧИНА В ЧОВНІ

Змах руки, мила посмішка,  
пісня у світ –  
не деревам, що весело рушили в брід,  
не землі, не воді, не тому, кого милим  
називає і ніжить,

як річку весна,  
а тому лиш, кого під любові вітрилом  
морю вічних надій подарує вона.

Все йому – і вогонь,  
що під луком-бровою,  
і антонівки щік, і вуста, мов кармін,  
і оті, що з верхів'я пливуть над рікою,

хлюпотіння і свист,  
щебетання і дзвін.

Перемивається вітром зоря молода,  
перекликається з іволгою  
голос дрозда.  
Переплітається небо з водою: весна!  
Переливається світ  
на долоні весла.

### СОНЕТ ЗАСНІЖЕНОГО ВІКНА

З кривих гілок звисає сніг лапатий,  
спустився сон до білого села.  
Тини, покрівлі, незабутні дати  
метільна запорошила імла.

До зірких вікон рубленої хати  
мене знайома стежка привела:  
за тим віконцем теремка-кімнати  
моя любов і молодість жила.

Стук-стук! І ось у блиманні вікна  
її лице. Звичайно ж, то вона!  
Живий портрет із паморозі-рами.

Звучить ім'я кохане, як сигнал.  
і зник у склі лица її овал.  
– Там хтось тебе допитується, мамо!..

### ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА

(Пам'ятник на київському Подолі)

Спинивсь він цього разу і застиг  
біля свого ж пам'ятного знаку,  
а ще пригрів-утішив біля ніг  
бездомного приبلудного собаку...

Він йде до нас уже немало днів –  
безсмертя стало за важку роботу...  
І на чолі його сліди рясних дощів –  
струмками поту.



## ЛПРА І КОБЗА

Запечалилась круча, у задумі всю ніч,  
Хоч припав місяченько  
до оголених пліч.

Древній пушкінський мельник  
біля темінь-води  
помічає русалки загадкові сліди.  
І причинна, уставши ані світ, ні зоря,  
заблукала між верб із рядків “Кобзаря”.  
Бенкетус з дружиною князь за Дніпром.  
Гайдамаки ідуть через ліс напролом.  
Царський перстень на дно, —  
хай сміливець шука...  
Все в полоні видінь — ліс і доли й ріка.  
З лісу дуб виходжа, з ним хлоп’ята-дубки,  
щоб, як вільне козацтво,  
погулять вздовж ріки.  
Та, димар осідлавши, відьма гасить вогні.  
Домовик із-під стріхи — очиська страшні...  
І отак, як з Дніпром обіймається вись,  
струни ліри  
із струнами кобзи  
сплелись.

## СОНЕТИ СМАГЛЯВІЙ ЛЕДІ

( За Вільямом Шекспіром. Переспіви)

### СОНЕТ-ПРОЛОГ

Хай кожний мій рядок сльоза щаслива скропить,  
його я від нудьги обороню —  
у найславетніших співців Європи  
смирено попрошу безсмертного вогню.

Ідеться не про щось там випадкове,  
не про буденне йдеться, далєбі:  
в сонетах цих молюся я тобі,  
моя печальна й радісна любове!  
У цих рядках жива душа моя  
сама себе возносить на розп’яття:  
незнаного блаженства і сум’яття

підхоплює її вогненна течія –

І спалює, і знову воскреша,  
і розпина... Бо грішна ця душа.

### СОНЕТ 127

Вважалось: темна фарба – не краса,  
коли ціну їй вперше визначали, –  
підробок же немов не помічали,  
як хмар, що затіняють небеса.

З тих пір, як всі природні кольори  
майстерно притіняє колір моди, –  
печальній барві мудрої природи  
неправого суда не сотвори!

Потік волосся, погляд із-під вій  
коханої моєї – нічка темна...  
Вона цей траур носить недаремно –  
він вічний докір фарбі неживій.

Хоч, врешті, до лиця їй і вона,  
як у волоссі темнім – сивина...

### СОНЕТ 128

Розбудиш ледь, о музико моя,  
ладів і струн мелодію чарівну,  
ледь явиш гру, майстрам високим рівну, –  
ревную, заздрю і терзаюсь я.  
Так жаль мені, що ласку ніжних рук  
ти віддаєш ладам в шаленім танці,  
а не моїм вустам, що в лихоманці  
їх обсипає жаром кожний звук.

Я весь хотів би клавішами стать,  
аби твої лиш пальчики манюні  
пройшлися по душі багатострунній –  
і змусили її затрепетать!..

Але якщо вже щастя лиш струні, –  
віддай їй руки, а уста – мені!

### СОНЕТ 129

Витрати духу, совісті розтрата –  
ось хтивості діяння... Бо вона

жорстока й до відвертості земна,  
сліпа й непевна, як без вікон хата.

Вдоволена – переросте в зневагу,  
чіпка і невідступна, як двійник,  
і хто її спокуси не уник –  
той, вічно пивши, не утолить спрагу.

Сама себе карає без жалю,  
покори прагне чи сама в покорі:  
в надії – радість, а спокута – в горі,  
і сон, і дим, якого не зловлю...

Усе це так. Та чи уникнуть грішні  
воріт до пекла у пільмі кромішній?!

### СОНЕТ 130

Рівнять до зір ці очі – річ поспішна,  
вуста рівнять з коралами дарма;  
і пліч відкритих гладь не білосніжна,  
і темінь кіс вже паморозь пройма.

Трояндні фарби – і рожева й біла –  
не відбивають барв її щоки...  
А тіло пахне так, як пахне тіло,  
а не фіалки ніжні пелюстки.

Ти в ній не знайдеш ліній досконалих  
чи неземного світла на чолі...  
Не знаю, як богині в горніх залах, –  
моя кохана ходить по землі.

І все ж її в той славний ряд візьми,  
кого любили – не хвалили ми!

### СОНЕТ 131

Ти любиш владу, сповнена химер,  
як всі красуні, вередливі й горді...  
У пристрасті сліпій, як в темнім броді,  
я можу й захлинутися тепер.

Нехай говорять, що – смуглявка – ти  
не варта сліз любовної знемоги, –

І щоб себе упевнити до кінця  
і заперечить поголос у слові, –  
клянусь до сліз, що смугла тінь лица  
і в темних косах паморозь – чудові!  
не в темній барві –  
матиму біду,  
як в темряві кохану не знайду!

Тобі дивитись в очі я люблю:  
у них ніщо минуле не забуто,  
і темінь в них замішувалась круто –  
за вірним другом з вічного жалю.

О доле, чом жорстоко так терзала  
ти нас обох на требищі пожеж:  
хіба тобі моєї жертви мало? –  
Мій давній друг в полон потрапив теж.  
А з ним і я, навіки розіп'ятий,  
трьох дорогих позбавлений сердець:  
згубивши волю, водночас я втратив  
тебе, себе і друга під кінець.

Ти хоч його не жертвуй рабській долі  
і накажи, щоб я його стеріг –  
хай не на волі, а в твоїй неволі,  
од чар твоїх возвівши оберіг.

Молю даремно. Ти – моя темниця:  
у ній мені кориться і молиться.

### СОНЕТ 134

Отож він твій. І доленька моя  
з дияволом готова скласти спілку,  
щоб тільки він – моє з юнацтва я –  
при зустрічі радів мені довіку.

Та він не хоче, і не хочеш ти  
його мені віддати, якщо по правді;  
а він також, із дружби й доброти,  
готовий в тебе бути у закладі.

Він твій боржник і поручитель мій.  
Краси твоєї влада прежорстока:  
йому ти, – як лихвар той, лиходій,  
мені ж довіку доля одинока.

Свою він волю збув тобі в заклад –  
моєї ж тим не повернув назад!

### СОНЕТ 135

Моє ім'я, ти знаєш, означає –  
бажання! Тим бажанням живучи,  
молю тебе: любов свою навчи –  
нехай бажання наші повинчає...

Безмежна твоя воля – світ без міри,  
мою в тім світі волю прихисти.  
І якщо є бажанням відгук щирий, –  
невже моїх не приголубиш ти?

Над повноводним, вільним океаном  
дощі-блукальці падають, раді...  
Невже з-поміж бажань своїх, кохана,  
моїх обділиш захистком в біді?

Недобрим “ні” не завдавай ти болю –  
бажання всі в твою зіллються волю.

### СОНЕТ 136

Побачення твою лякають душу –  
розрадь її, назви моє ім’я:  
“бажання”, “воля” – так означусь я...  
Невже без них я в світі жити мушу?

Благословенна воля! Хай сповняє  
вона душі живої глибину:  
вона ще стріне волю не одну –  
та на чужу свою не проміняє.

Хай я ніщо у множестві людському,  
але для тебе я лишусь одним –  
для інших всіх аж надто вже земним, –  
бо, як тобі, я не відкривсь нікому.

Ти спершу полюби ім’я моє,  
тоді – мене! Який насправді є!

### СОНЕТ 137

Любов сліпа, і нас очей лиша:  
не бачу я того, що бачу ясно...  
Не раз краса обступить, та душа  
не втямить, що погано, що прекрасно.

Тож коли очі серце завели  
і якір кинули в незнані води,  
де стільки крил вітрильники зняли, –  
чому ж ти серцю не даєш свободи?

Чому ж для серця непривітний двір  
садибою гостинною міг бути?..  
Усе, що бачу, заперечить зір,  
брехню готовий в правду обернути.

Світ полонила темрява мені:  
не відрізняю правди від брехні.

### СОНЕТ 138

Коли клянешся, що в усім така –  
служити здатна за вітрець правдивий,  
я вірю, хоч і знаю: зміст мінливий,  
бо маєш ти мене за юнака!

Та втішений, що зовні можу я  
ще виглядати молодшим свого віку, –  
неправду теж сповідую велику,  
бо правда не моя і не твоя.

А ти ж таки злукавила, як є!  
І я свій вік применшую у слові –  
так на неправді й прагнемо любові,  
бо старості любов не визнає.

Лукавство стверджуєм – чи словом, чи кивком –  
і ніби й справді затишно обом!

### СОНЕТ 139

Виправдувать мене ти не примушуй  
твої несправедливість і обман,  
і хитрістю не множ душевних ран –  
вже краще силою мою осилюй душу.

Закохуйсь в інших, та в хвилину стрічі  
тебе я про одне лиш попрошу:  
оскільки я кольчуги не ношу,  
хоч меч – твій погляд, ти дивись у вічі.

Разючий, гострий – наскрізь він протне.  
Бо в час, коли ти погляди відводиш, –  
можливо, нових жертв собі знаходиш,  
із милості жаліючи мене.

О, не щади! Хай погляд твій прямий  
мене уб'є, бо смерть – рятунок мій.

### СОНЕТ 140

Розумна будь, як зла. Не розмикай  
вуста душевного, страшного болю,  
бо виллються страждання через край –  
моїм словам дадуть зненацька волю.

Якщо мене й не любиш, – обдури  
мене хоча б підробною любов'ю  
і підсоби, як не душі – здоров'ю:  
на схилі віку цінні то дари.

Зневагою лиш безум у мені  
ти викличеш, зірвеш мою мовчанку,  
і злого світу вволиш забаганку –  
даси йому поніжитись в брехні.

Криви душею, зовні ж будь пряма, –  
аби уникнути ганебного клейма!

### СОНЕТ 141

У тебе не закоханий мій зір –  
він всі твої провини бачить ясно.  
А серце повторяє: ти не вір,  
не звинувачуй леді передчасно!..

Твоя говірка не ласкає слух.  
Твій голос, погляд, рук твоїх торкання,  
і ваблячи, мій не зманили дух  
на свято молодого хвилювання.

І все ж чуттям і ззовні не дано –  
ні всім п'ятком, ні кожному зосібно,  
запевнить бідне серце, що воно –  
покірний раб і на мерця подібне.

В своїм нещасті одному я рад:  
ти – гріх і пекло, без доріг назад.

### СОНЕТ 142

Любов – мій гріх, і в гніві ти права,  
я не надіюсь на прихильність скору.  
Сприйму належно гнівні всі слова –  
любові лиш не кидай ти докору.

Можливо, й правда, що твої уста  
судить і викривати мають право, –  
та хай не буде воля їх свята  
тобою проголошена лукаво.



В кого з нас більш одвічного гріха?  
Тебе люблю – ти іншого кохаєш...  
Отож мене ти пожаліти маєш,  
щоб люди не сказали: ти лиха!

А я за жалістю звернувся не туди, –  
то і сама на жалість ти не жди!

### СОНЕТ 143

Нерідко для того, аби впіймати  
дурного півня, що в город заліз,  
дитя на землю опускає мати,  
на мить байдужа до дитячих сліз.

Ганяється вона за втікачем,  
а півник, знай, своєї витіває:  
крильми тріпоче їй перед лицем –  
задихана ж хазяйка не впіймає!..

Так ти мене залишила, мій друг.  
За тим біжиш, хто утіка від тебе.  
Я ж, мов дитя, розшукую навкруг,  
зову тебе, терзаюсь просто неба...

Лови ж крилату мрію ти скоріш –  
і повернись до мене й не облиш!

### СОНЕТ 144

На радість і печаль, з велінь високих,  
любові дві, дві дружби в мене є:  
мужчина світлочубий, світлоокий  
і леді смугла – горенько моє.

Аби мене до пекла запроторить,  
на звабу демон ангела штовха:  
заманює красою до гріха –  
от-от його на дідька перетворить.

Не знаю, захопившись боротьбою,  
хто переможе... Доброго не жду,  
бо двоє друзів – друзі між собою,  
я ж ангела у пеклі віднайду...

Але чи там він – знатиму, мабуть,  
коли його із пекла проженуть!

### СОНЕТ 145

“Я ненавиджу” – влад-невлад  
були слова їй на вустах:  
зірвались в гніві, – та навряд,  
чи вгледіла вона мій страх.

Коли спинила язичок,  
який мені з недавніх пір  
шептав то ласку, то докір,  
то вирок, як тюремний строк.

“Я ненавиджу” – пломенів  
кармін цих вуст, а ніч в очах  
змінити вже на милість гнів –  
й миттєвий страх на мить прочах.

“Я ненавиджу, – в той же час  
вона добавила: – Не вас!”

### СОНЕТ 146

Сил споконвічних визнавши полон,  
тебе нещадно спрага б’є духовна,  
моя душа – ядро землі гріховне, –  
ти ж тратиш дух на тінь від перепон.

Недовгий гість, навіщо ці витрати  
на тимчасовий, хоч прекрасний дім, –  
аби землі, черві сліпій віддати  
добро, трудом намножене твоїм?

Рости, душа, і наситися вволю,  
святі скарби черпай на повний ківш,  
і, в труднощах виборюючи долю,  
живи багатше, зовні – побідніш.

І владарюй над смертю не панічно –  
і смерть помре, а ти пребудеш вічно.

### СОНЕТ 147

Любов – недуга. Спрага невтоленна  
терзає мою душу недарма, –  
бо ліків інших, зболеній, нема,  
окрім отрути, яку п'є щоденно.

Недугу розум-лікар лікував,  
вона ж сміялась з трав його й коріння –  
і лопнуло його довготерпіння,  
і він кудись від нас помандрував.

Невиліковним залишився біль нам –  
терзань душі і не переповім!..  
І, розумом залишені моїм,  
слова й чуття ведуть себе свавільно.

І вірю я, позбавлений ума,  
у те, що пекло – рай,  
а світло – тьма ...

### СОНЕТ 148

О як любов мій підмінила зір!  
Не співпадає з дійсністю уява,  
чи справа в тім, що я не маю права  
сказати свідомо розуму: повір?  
Як добре те, що люблене очима, –  
то чом же світ не згодиться прихильно?  
А якщо ні, – то визнати маю сам,  
що ти, любов, не так вже й безпомильна.

То хто ж правий –  
мій світ, а чи мій зір?

Закоханим допомагають сльози:  
не раз і сонце сліпне до тих пір,  
допоки небо не омиють грози.

Любов хитрюща: сліз їй ручаї  
потрібні, – щоб втопить гріхи свої!

### СОНЕТ 149

Любов, ти кажеш, не живе в мені...  
А я хіба, воюючи з тобою,  
не на твоїй змагаюсь стороні

і не свою тобі вручаю зброю?..

Чи побратавсь я з ворогом твоїм,  
чи тих любив, кого ти ненавидиш,  
чи не на себе обертаю грім,  
коли мене задарма ти зобидиш?

Чи гордим став я від своїх заслуг,  
аби схиляння завважать ганьбою?..  
Милуюсь я й гріховною тобою,  
для мене вирок – вій найменших рух.

В твоїх докорах я збагнув одно:  
ти любиш зрячих –  
я ж осліп давно.

### СОНЕТ 150

Звідкіль остільки сили ти береш –  
владарювать в безсиллі наді мною?  
Твоїм очам – придумую тебе ж,  
своїм – вкриваю світло пеленою.

Так безкінечна чарівливість зла,  
гріховних сил настільки вплив той владний,  
що я, змахнувши хмарку із чола,  
твій гріх, здається, полюбити здатний.

Що в інших ворожнечу б возвело, –  
мені від того на душі тепліше:  
люблю я те, що всі кленуть, як зло,  
отож мене ти не суди, як інших.

Хто побратим по бунтівничій крові, –  
той вартий особливої любові.

### СОНЕТ 151

Не знає юність совісті докорів,  
як і любов, хоч совість – їй дитя...  
Не викривай гріхів, що я впокорив,  
свої гріхи не клич на каяття.

Молюсь тобі, схиляюсь – і зраділо  
себе земним утіхам віддаю...

Мій дух лукаво спокушає тіло.  
Плоть перемогу празнує свою.

Тебе почує – миттю збадьориться,  
шукаючи мету бажань своїх:  
встає, мов раб, на поклики цариці,  
аби опісля впасти їй до ніг...

Хоч, люблячи, знав зриви по підйомі, –  
тому глибини совісті знайомі...

### СОНЕТ 152

Я знаю, що любов не без гріха,  
моя ж вина, либонь, іще й подвійна:  
в ній вогнище подружнє затуха  
й надія теж не до кінця надійна...

А чи у мене є такі ж права  
коханій у подібнім дорікати?..  
Гріх не один за мною і не два,  
і не потрібно довго їх шукати.

Малюнком ледь оголених плечей,  
тремтінням вуст, де п'є жага любовна,  
осліплював я зір своїх очей, –  
аби не бачить, що і ти гріхозна.

Я твердив: чиста і правдива ти –  
і множив тим гріхи неправоти!

### СОНЕТ-ЕПІЛОГ

Ті почуття нам посилає Бог,  
допоки ми живі на цій планеті!..  
Любов – прекрасна тасмниця двох,  
в яку вторгаються безцеремонно треті.

Ось і оцю – з яких-то давніх пір?! –  
вистежують доскіпливо й постійно,  
хоча її, здавалося, Шекспір  
від злих очей зашифрував надійно.

Знайшли, нарешті, докопались: є!  
“Не Мері Фіттон – та смаглява леді,  
не Енн, Елізабет – Емілія Ланьє!..”  
Вершіть свій суд, возрадуйтеся, треті.

Прекрасна ж таїна все глибше утіка –  
в сонетний замок, в сховище рядка!

## ЗМІСТ

|                                           |  |
|-------------------------------------------|--|
| ЯК СЛЪОЗА ПО ЩОЦІ – ПРОКОТИЛИСЬ ЛІТА...   |  |
| Слово перед книгою .....                  |  |
| Моя Бориспільщина                         |  |
| Так веліли небеса і доля .....            |  |
| На Борисовім полі – хліба і сади .....    |  |
| Для всіх на землі – одні небеса .....     |  |
| Народилося-записалося .....               |  |
| Ой, спогади-згадки неприспані .....       |  |
| Вічна твоя слава .....                    |  |
| А через Бориспіль дороги летять .....     |  |
| Тобі, дорогий Воронкове .....             |  |
| На десятиліття нашої незалежності .....   |  |
| Як Лукаша імення прозвучить .....         |  |
| Колись навколо каменя-чурила .....        |  |
| Мандрівочка пахне .....                   |  |
| Полонина, полонина... ..                  |  |
| Скажіть мені                              |  |
| Ходить сон коло вікон                     |  |
| З верха на верх                           |  |
| Каміння промовляє .....                   |  |
| Поєдинок .....                            |  |
| От і знову в позолоту .....               |  |
| Липневий триптих .....                    |  |
| Сконала ніч .....                         |  |
| Прожитим дням ти чесно глянь у вічі ..... |  |
| На серці гарно так і легко .....          |  |
| Гей, хто ж того не відає .....            |  |
| В розлуці я жду-не діждуся стрічі .....   |  |
| От ми й знову ходим сумовиті .....        |  |
| "Жнива ідуть" .....                       |  |
| Хоч сонце зроду сну не знає .....         |  |
| Розгорне у небі високім .....             |  |
| Не кажи нікому .....                      |  |
| Не в моднім якомусь платті .....          |  |
| Скажіть: була чи не була .....            |  |
| Коли в село приїду у відпустку            |  |
| Музика землі .....                        |  |
| Серце іменем тривожу .....                |  |
| Малий онук мій вчиться вимовлять .....    |  |
| А серце прощатись не хоче .....           |  |
| Шовковиця в стобарвних ризах .....        |  |
| Першотравень у Воронкові .....            |  |

|                                            |  |
|--------------------------------------------|--|
| Опирайся судьбі чи корися судьбі .....     |  |
| Листи на листі чагарів                     |  |
| З марева дитячих літ .....                 |  |
| Облагороджені і дикі ростуть кущі .....    |  |
| Білява квітка в затінку листка .....       |  |
| Минуло стільки літ .....                   |  |
| Дієго де Ланда .....                       |  |
| Ущухла гроза .....                         |  |
| Дума про хлібороба .....                   |  |
| В пошуках істини .....                     |  |
| Удень періщить, падає вночі .....          |  |
| Для мене ти – о згадки милі .....          |  |
| Що зробила ти зі мною? .....               |  |
| Далеко чи близько .....                    |  |
| До тебе руки простягаю .....               |  |
| Я вже нічого в долі й не прошу .....       |  |
| Сам себе питаю .....                       |  |
| Розмова давня, давня стріча .....          |  |
| Я легко-легко, не рукою .....              |  |
| Доярка і шофер .....                       |  |
| "Святі догмати" .....                      |  |
| Настане суд .....                          |  |
| З книги медитацій .....                    |  |
| Молитвою твій дух ми потривожим .....      |  |
| 18-го жовтня 1999-го .....                 |  |
| Від Матвія .....                           |  |
| Господь випробовує .....                   |  |
| Яблунька підростає .....                   |  |
| Тобі уже сімнадцять літ .....              |  |
| Поезіє – радосте не випадкова .....        |  |
| Все найдорожче і пророче .....             |  |
| На пам'ятку .....                          |  |
| О, не болить недоля вам чужа .....         |  |
| Записника останню нивку .....              |  |
| Дружино мила .....                         |  |
| І диво-слова золота печать .....           |  |
| Поміж нас навіки стежечка прослалась ..... |  |



*Літературно-художнє видання.*

**КАРПЕНКО Микола Іванович**

**Як сльоза по щоді. Лірика**

Редактор

**Петро ЗАСЕНКО**

Комп'ютерний набір:

**Любов Бубнова, Мая Яцко**

**Видавець Карпенко В.М.**

Київ 04210, пр. Героїв Сталінграду 14/44, тел. 419-89-22, 414 94 93

E-mail: korekta@ukr.net

**Свідоцтво про реєстрацію суб'єкта видавничої справи**

**Серія ДК №518 від 05.07.2001р.**

Друк офсетний

Підписано до друку хх.хх.2010. Зам.№

Друк: